

SPRAWOZDANIA
TOWARZYSTWA NAUKOWEGO
W TORUNIU

55

I I 2001 — 31 XII 2001

TNT
TORUŃ 2002

I-10165/55

SPRAWOZDANIA

TOWARZYSTWA NAUKOWEGO W TORUNIU

SPIS TREŚCI

I. DOROCZNE WALNE ZGROMADZENIE TOWARZYSTWA

Przemówienie prezesa Towarzystwa prof. dra h. c. Mariana Biskupa	5
Wykład prof. dra hab. n. med. Włodzima Jedrzejczyka „Chirurgia XXI wieku”	9
Protokół Doroecznego Walnego Zgromadzenia Członków Towarzystwa Naukowego w Toruniu w dniu 25 II 2002 r.	13
Sprawozdanie z czynności Towarzystwa Naukowego w Toruniu za rok 2001	16
Sprawozdanie z gospodarki finansowej Towarzystwa Naukowego w Toruniu za rok 2001	22
Protokół z posiedzenia Komisji Rewizyjnej Towarzystwa Naukowego w Toruniu w dniu 19 II 2002 r.	25
Zmiany w składzie Towarzystwa	28

55

1 I 2001 — 31 XII 2001

II. SPRAWOZDANIA Z POSIEDZEŃ

Myślo w. Konstruktura gospodarstwa w Toruniu w pierwszej połowie XVII wieku	30
Posiedzenia Komisji Filologicznej	35
Posiedzenia Komisji Historycznej	40
Posiedzenia Komisji Filologicznej	42
Mgłowski J. Tomografia w sztuce fotograficznej	42

TNT
TORUŃ 2002

E. 1400/03

09050
52
REDAKTOR NACZELNY WYDAWNICTW TNT

Wojciech Gutowski

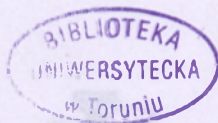
SPRAWOZDANIA

TOWARZYSTWA NAUKOWEGO
W TORUNIU

ISSN 0371-375x

Proc. Pam.

09050

TOWARZYSTWO NAUKOWE W TORUNIU

Wydanie I. Ark. druk. 4

Zakład Poligraficzno-Wydawniczy POZKAL
Inowrocław, ul. Cegielna 10/12

SPRAWOZDANIA
TOWARZYSTWA NAUKOWEGO
W TORUNIU

Nr 55

1 I 2001 – 31 XII 2001

SPIS TREŚCI

I. DOROCZNE WALNE ZGROMADZENIE TOWARZYSTWA

Przemówienie prezesa Towarzystwa prof. dra h. c. Mariana Biskupa	5
Wykład prof. dra hab. n. med. Waldemara Jędrzejczyka „Chirurgia XXI wieku”.....	9
Protokół Dorocznego Walnego Zgromadzenia członków Towarzystwa Naukowego w Toruniu w dniu 25 II 2002 r.	13
Sprawozdanie z czynności Towarzystwa Naukowego w Toruniu za rok 2001	16
Sprawozdanie z gospodarki finansowej Towarzystwa Naukowego w Toruniu za rok 2001	22
Protokół z posiedzenia Komisji Rewizyjnej Towarzystwa Naukowego w Toruniu w dniu 19 II 2002 r.	25
Zmiany w składzie Towarzystwa	28

II. SPRAWOZDANIA Z POSIEDZEŃ

WYDZIAŁ I

<i>Mycio A.</i> , Koniunktura gospodarcza w Toruniu w pierwszej połowie XVII wieku.....	30
---	----

WYDZIAŁ II

Posiedzenia Komisji Filologicznej	35
Posiedzenia Komisji Historii Sztuki i Konserwatorstwa	40
Posiedzenia Komisji Bibliografii i Bibliotekoznawstwa	42

WYDZIAŁ III

<i>Makowski J., Tomczak A.</i> , Stany wody Wisły w Toruniu w świetle pomiarów z ostatnich dwóch stuleci	42
--	----

SPIS TREŚCI

Historia Zakładu Gleboznawstwa we wspomnieniach profesora Zbigniewa Prusinkiewicza	42
<i>Stankiewicz M.</i> , Mechanizmy działania neurotoksyn	42
Posiedzenia Komisji Geograficzno-Geologicznej	43
Posiedzenia Komisji Nauk Medycznych	43
WYDZIAŁ IV	
<i>Makilla D.</i> , Władza wykonawcza w dobie kryzysu Rzeczypospolitej (1648-1763). Studium historyczno-prawne	44
Posiedzenia Komisji Ekonomicznej	44
III. MATERIAŁY BIO- I BIBLIOGRAFICZNE CZŁONKÓW WYDZIAŁÓW TOWARZYSTWA	
Wydział III	
Barcikowski Adam	47
Nienartowicz Andrzej	50
Przystalski Andrzej	58
WYDAWNICTWA TOWARZYSTWA NAUKOWEGO W TORUNIU ZA ROK 2002	
	62

I
DOROCZNE WALNE ZGROMADZENIE TOWARZYSTWA
w dniu 25 lutego 2002 r.

PRZEMÓWIENIE PREZESA TOWARZYSTWA
PROF. DRA H. C. MARIANA BISKUPA

Otwieram Doroczne Walne Zgromadzenie TNT, witając przybyłych członków Towarzystwa i gości. Spotkanie nasze odbywa się w 127-lecie istnienia Towarzystwa.

Rok sprawozdawczy 2001 okazał się z jednej strony rokiem trudnym, ze względu na pogarszającą się ogólną sytuację naszego kraju. Z drugiej zaś strony przyniósł on dalsze owoce w dziedzinie wydawniczej.

Pod koniec 2001 r. Towarzystwo nasze liczyło 499 członków: 217 członków wydziałów, w tym 4 członków honorowych, 281 zwyczajnych oraz jednego członka wspierającego (Fundacja na Rzecz Nauki Polskiej). Zmarło 2 członków wydziałów oraz 2 członków zwyczajnych. Skreślono z listy członków zwyczajnych 1 osobę na własną prośbę. Przyjęto w poczet nowych członków 24 osoby.

Dnia 26 lipca zmarła prof. dr hab. Krystyna Zielińska-Melkowska, członek Wydziału I. Urodziła się 10 I 1935 r. w Toruniu, gdzie chodziła do szkół i tutaj uzyskała maturę w 1952 r. w II Liceum Ogólnokształcącym. Studia wyższe odbyła na kierunku historii i archeologii na UMK w latach 1952–1956. Magisterium z zakresu historii i archiwistyki uzyskała w 1956 r. Pracowała w archiwach w Toruniu i Warszawie, a następnie została asystentem w Katedrze Archiwistyki i Nauk Pomocniczych Historii na Wydziale Humanistycznym UMK. Doktoryzowała się w 1964 r. na podstawie pracy „Zjednoczenie Pomorza Gdańskiego i Wielkopolski w drugiej połowie XIII w. (Umowa kępińska 1282 r.)”. Jej badania uległy poszerzeniu o tematykę przywileju chełmińskiego z lat 1233 i 1251. W 1992 r. habilitowała się na podstawie cyklu publikacji dotyczących przywileju chełmińskiego i jego roli w średniowiecznych lokacjach miejskich na ziemi chełmińskiej, lubawskiej i michałowskiej. Po habilitacji podjęła badania nad historią Kościoła i religijności średniowiecznej. W 2000 r. została profesorem nadzwyczajnym w Katedrze Historii Sztuki i Kultury UMK.

Stale interesowała się działalnością społeczną, zwłaszcza w harcerstwie i turystyce oraz w Klubie Inteligencji Katolickiej. Członkiem zwyczajnym TNT była od 1966 r., a członkiem Wydziału I od 1997 r., działając zwłaszcza w pracach Wydziału i ogłaszając swoje publikacje także w jego wydawnictwach.

Zmarła 26 VII 2001 r. w Toruniu i została pochowana na cmentarzu przy ulicy Wybickiego.

Zmarł także doc. dr Władysław Mrózek, geograf, członek Wydziału III. Urodził się 13 XII 1909 r. w Nowym Bogumile (Śląsk Cieszyński). Szkołę średnią ukończył w 1928 r. w Cieszynie, a następnie odbył studia geograficzne na Uniwersytecie Poznańskim, specjalizując się zwłaszcza w badaniach geologiczno-morfologicznych. Magisterium uzyskał w 1935 r., następnie był współpracownikiem naukowym Instytutu Geografii Uniwersytetu Poznańskiego, specjalizując się zwłaszcza w geografii Polesia. Był też nauczycielem geografii i morfologii w szkołach poznańskich, sporo podróżował do krajów europejskich. Okres okupacji spędził w niemieckich obozach jenieckich (stalagach), w których prowadził wykłady z geografii Polski. Od 1946 r. przebywał w Toruniu, gdzie został starszym asystentem w Katedrze Geografii UMK. W 1951 r. doktoryzował się na podstawie pracy „Wydmy w Kotlinie Toruńsko-Bydgoskiej” i uzyskał stanowisko adiunkta. Organizował też Zakład Hydrografii, a po uzyskaniu w 1968 r. stanowiska etatowego docenta został kierownikiem tego Zakładu aż do emerytury w 1980 r. Brał udział w zbiorowych opracowaniach map geologii Polski i użytkowania jej ziem. Prowadził rozległe badania hydrograficzne zwłaszcza na Kujawach i Pojezierzu Chełmińsko-Dobrzyńskim oraz Hawskim. Opracował też stosunki wodne dla monografii Torunia i jego regionu, a także prowadził badania nad podziałem hydrograficznym dolnej Wisły i rzek Pomorza. Brał aktywny udział w pracach towarzystw naukowych, zwłaszcza Polskiego Towarzystwa Geograficznego i Geologicznego oraz Geofizycznego. Członkiem zwyczajnym Towarzystwa Naukowego był od 1955 r., a od 1970 r. członkiem Wydziału III.

Zmarł 29 VI 2001 r. w Toruniu i został pochowany na cmentarzu przy ul. Gałczyńskiego.

Dnia 17 X 2001 r. zmarł wieloletni współpracownik naszego Towarzystwa – Zygfryd Gardzielewski, wybitny artysta grafik. Przez wiele lat współdziałał przy publikacji naszych wydawnictw, zapewniając im piękną i nowoczesną szatę graficzną.

Uczcijmy pamięć wszystkich naszych zmarłych członków i współpracowników chwilą milczenia.

Towarzystwo nasze w 2001 r. nadal dążyło do podtrzymania osiągniętej pozycji wydawniczej i organizacyjnej, mimo rosnących trudności. Sponsorami naszymi byli zwłaszcza Komitet Badań Naukowych i Uniwersytet Mikołaja Kopernika, kontynuując umowę o wspólnym wydawaniu książek przygotowanych przez pracowników Uczelni. Zlecenia Komitetu Badań Naukowych były już jednak znacznie szczuplejsze, co zmuszało nas do szukania nowych sponsorów, aby realizować druk niektórych tytułów, jak np. Akademii Świętokrzyskiej w Kielcach i Akademii Bydgoskiej imienia Kazimierza Wielkiego. Zawiodła natomiast pomoc Urzędu Marszałkowskiego Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego. Znaczną pomoc zyskaliśmy natomiast od Urzędu Miasta Torunia, który skutecznie wsparł prace przygotowawcze do tomu III „Historii Torunia” (1793–1920) oraz niektórych popularnonaukowych publikacji w roku 2001. W sumie zatem dorobek wydawniczy TNT okazuje się obfity i wynosi ponad 216 arkuszy wydawniczych.

Wydział I ogłosił zeszyt 1–4 „Zapisek Historycznych”, a także Suplement z bibliografią za rok 1999 przygotowany przez Urszulę Zaborską. W serii „Fontes” ukazały się *Protokoły Sejmiku Generalnego Prus Królewskich 1526–1528*, t. 1, przygotowany przez Mariana Biskupa, Bogusława Dybasia i Janusza Tandackiego, a także *Wizytacja biskupstwa sambijskiego 1569 roku*, przygotowana przez Jacka Wijaczkę. Ukazał się też kolejny tom *Urzędników miejskich Torunia* za lata 1454–1650 opracowany przez Krzysztofa Mikulskiego. Natomiast Andrzej Piątkowski ogłosił rozprawę *Pierwsza prywatna inwestycja kolejowa w Prusach Wschodnich*.

Wydział II ogłosił monografię Iwony Nowakowskiej, *Przemiany ewangelijnego słownictwa cerkiewnosłowiańskiego (rzeczownik w starotoruńskim Ewangeliarzu lawryszewskim)*, i Alicji Żaguń *Warszawskie Pandekty Antiocha na tle cerkiewnosłowiańskiej tradycji piśmienniczej*.

Wydział III opublikował rozprawę Lecha Bieganowskiego *Budowa oka i mechanizm widzenia w ujęciu Ibn al-Haythama (Alhazena) i Witelona*.

Na ukończeniu jest także druk zestawienia Jerzego Serczyka *Towarzystwo Naukowe w Toruniu 1975–2000* z okazji 125-lecia Towarzystwa, dzięki sponsorowi „Toruń-Pacific”.

Ogłoszone też zostały materiały z kolejnej konferencji „Colloquia Torunensia”, poświęcone rozważaniom o dialogu społecznym, pod redakcją Mariana Kallasa. W serii „Prac Popularnonaukowych” ukazała się publikacja Liliany Krantz-Domasłowskiej i Jerzego Domasłowskiego *Kościół świętego Jakuba w Toruniu* przy znacznej pomocy władz miejskich. Ukazał się także nr 54 „Sprawozdań Towarzystwa Naukowego w Toruniu za rok 2000” (dostarczony już członkom).

Pragnę wyrazić serdeczne podziękowanie realizatorom tak licznych publikacji TNT w 2001 r., zwłaszcza Redakcji Naczelnej z prof. Wojciechem Gutowskim i niezastąpioną panią redaktor Bożeną Sołtys oraz panią Iwoną Wąs. Dziękuję także Zakładowi Poligraficznemu POZKAL z Inowrocławia za bardzo staranną szatę graficzną naszych publikacji.

W minionym roku prace poszczególnych wydziałów i komisji TNT przebiegały w sposób umiarkowany, przy najbardziej żywej działalności Komisji Historii Sztuki i Konserwatorstwa oraz Komisji Nauk Medycznych.

Zarząd nawiązał też kontakty z bratnim Poznańskim Towarzystwem Przyjaciół Nauk, poprzez złożenie wizyty w Poznaniu w czerwcu oraz rozważenie wymiany doświadczeń i planów ewentualnej współpracy naukowej.

W 2001 r. Towarzystwo nasze uczestniczyło jako współorganizator w I Toruńskim Festiwalu Nauki i Sztuki, a także w II konferencji z cyklu „Ordines Militares – Colloquia Torunensia Historica” pt. „Rola zakonów rycerskich w gospodarce europejskiej w średniowieczu”. Uczestniczyło także w kolejnym spotkaniu z cyklu „Colloquia Torunensia” pt. „Rozważania o dialogu polsko-niemieckim”. Było też wraz z UMK współorganizatorem konferencji międzynarodowej „Rzeczpospolita Polska i Królestwo Pruskie” z okazji 300-lecia koronacji w Królewcu elektora brandenburskiego na króla Prus. Odbyła się także sesja naukowa „W stulecie urodzin Haliny Turskiej – śladem jej badań naukowych” zorganizowana przez Wydział II TNT i UMK.

TNT podejmowało też dalsze prace zmierzające do szybszego przygotowania t. III, cz. 1 „Historii Torunia” za lata 1793–1920; prace te, realizowane przy wsparciu władz miejskich, są już poważnie zaawansowane, także dzięki uzyskaniu zagranicznych materiałów, jak również prac kartograficznych dla twierdzy Toruń. Dobiegł także końca grant naukowo-badawczy KBN dla okresu krzyżackich Inflant do 1561 r., który powinien ukazać się drukiem w roku bieżącym. Dla kontynuacji druku „Historii Pomorza”, t. IV, cz. 2 (1850–1918), pod redakcją prof. Stanisława Salmonowicza, został już przedłożony maszynopis; podjęto też niezbędne kroki w celu znalezienia sponsorów, aby ukończyć druk w połowie 2002 r.

W 2001 r. Towarzystwo nasze uzyskało w ramach wymiany wydawnictw od kontrahentów zagranicznych 842 pozycje książkowe i 285 od kontrahentów krajowych. Liczba kontrahentów zagranicznych wynosiła 204, krajowych 71. Za granicę wysłano 563 pozycje własne oraz 288 do placówek krajowych. Liczba kontrahentów ulega zmniejszeniu, przy czym Zarząd rozważa problem rezygnacji z części wysyłek z powodu rosnących opłat pocztowych. Biblioteka nasza w depozycie Książnicy Miejskiej i w Bibliotece Podręcznej przekroczyła już 100 000 woluminów.

Z powodu rosnących trudności Zarząd zlikwidował Pracownię Fotograficzną, która straciła swoich dawniejszych klientów. Zmniejszono także liczbę

pracowników o dwie osoby, aby ograniczyć nadmierne koszty w skali rocznej. Pragnę podziękować naszym odchodzącym pracownikom: pani Małgorzacie Dykier i panu Grzegorzowi Jasińskiemu za ich długą pracę dla dobra naszego Towarzystwa. Dziękuję także całej naszej administracji za nadal ofiarną pracę, na czele z dyrektorem mgrm Janem Pronobisem.

Całemu Zarządowi dziękuję za wręcz harmonijną współpracę, zwłaszcza zaś Sekretarzowi Generalnemu prof. Marianowi Kallasowi oraz prof. Mirosławowi Nesterowiczowi za cenne rady natury prawno-finansowej i szukanie sponsorów. Dziękuję także naszemu sponsorowi – firmie DGG z Torunia oraz „Toruń-Pacific” za umożliwienie podtrzymywania normalnej działalności naszego Towarzystwa.

WYKŁAD PROF. DR. HAB. N. MED. WALDEMARA JĘDRZEJCZYKA

CHIRURGIA XXI WIEKU

Spójrzmy bliżej na medycynę XXI wieku, na to, co nas, pacjentów i lekarzy, w nim czeka, a także na związane z nim nie tylko nadzieje, ale i obawy.

Czym nas XXI wiek może zaskoczyć, a dokładniej, czym nas już zaskakuje?

Oto obserwowane kierunki rozwoju: wdrożenie technologii teleinformatycznych (telemedycyna), udział robotów i komputerów w procesach diagnostycznych, nanotechnologie, klonowanie tkanek i wykorzystanie komórek macierzystych, terapia genowa i modyfikacje genetyczne.

Definicja telemedycyny jest następująca: jest to wykorzystanie informacji elektronicznej i technologii łączności w pełni rozumianej opiece zdrowotnej w przypadkach, gdy pacjenta i lekarza dzieli odległość (1996, Institute of Medicine). Telemedycynę przełomu wieków możemy więc podzielić na telementoring – technikę umożliwiającą nadzór na odległość nad procedurą wykonywaną przez niedoświadczonego w pełni lekarza oraz teleproctoring – ocenę poprawności wykonanych procedur. Postęp technologiczny i związana z tym automatyzacja leczenia wydaje się być nieuchronna, zwłaszcza w tych dziedzinach zabiegowych, w których działanie o minimalnej inwazyjności jest metodą z wyboru. Od diagnostyki wspomaganą komputerowo już tylko krok do automatyzacji chirurgii wspomaganą obrazem. I tu jest właśnie miejsce na telemedycynę. Schulam i wsp. z Baltimore przedstawiają system zdalnego asystowania przy operacjach laparoskopowych. Salę operacyjną i pokój lekarski, oddalone o 3,5 mili, połączono pojedynczym kablem zapewniającym podgląd wideo z laparoskopu i kamery zewnętrznej, dźwięk (w systemie pełnego „duplexu”), zdalną kontrolę ramienia robota obsługującego laparoskop i zdalną kontrolę koagulacji. Siedmiu chorych biorących udział w doświadczeniu operował chi-

rurg z ograniczonym doświadczeniem w laparoskopowych operacjach wewnętrzzbzusnych. We wszystkich operacjach pomagał jednak zdalnie doświadczony lekarz. Pomyślny przebieg operacji dowodzi skuteczności i bezpieczeństwa tego systemu. Lekarze z Bremen przedstawili podobny system, w którym zdalnego asystenta zastępował kontrolowany głosem robot. W 52 wykonanych laparoskopowych operacjach pęcherzyka, żołądka, jelita grubego i przepuklin ramię robota kierowało układem optycznym. Pole widzenia określał operator. Robot reagował precyzyjnie na polecenia, utrzymując narzędzia dokładnie według życzeń chirurga. Autor twierdzi, że podobny zestaw może z powodzeniem stosować każdy chirurg w każdej sali operacyjnej. Inny system, w którym robot kierowany jest bezpośrednio przez chirurga, przedstawili Davies i wsp. z Londynu. Podobne systemy, sterowane zdalnie lub bezpośrednio, są jednym z nieodzownych elementów pracy w środowisku rzeczywistości wirtualnej. Według autorów proste roboty można wykorzystywać w chirurgii np. do cięcia lub prowadzenia noża. Jednak mimo że chirurg widzi ramię robota lub obserwuje je na monitorze oraz ma możliwość przzerwania ruchu i zatrzymania operacji, to jednak jego wpływ na wykonanie zadania jest bardzo ograniczony. Alternatywny system pozwala chirurgowi kierować wszystkimi ruchami robota poprzez manipulatory wywierające aktywny opór. Opisywany przez autorów robot (ACROBOT) jest stosowany w ortopedii do pomocy w zakładaniu protezy stawu kolanowego. Kierujący robotem chirurg czuje opór stawiany przez operowane tkanki, mimo że od chorego mogą go dzielić setki kilometrów. Według Visariususa i wsp. z Berna właśnie na podstawie podobnych rozwiązań będą w przyszłość budowane roboty operacyjne. Decydujące znaczenie dla nich będzie miało opracowanie sposobu kierowania robotem. Pierwsze udane próby mamy za sobą, takie jak pierwszą dużą operację (cholecystektomia) telechirurgiczną USA–Francja (19 IX 2001 r.). Dwa zespoły zostały połączone łączem światłowodowym o dużej przepustowości. Dystans wynosił ponad 1400 km! Trzeba jednak pamiętać o ograniczeniach wynikających z opóźnienia związanego z drogą zwrotnych sygnałów między lekarzem a maszyną. Satava, który jest twórcą pojęcia „telechirurgia”, przypomina, że człowiek ignoruje opóźnienia nie dłuższe niż 200 ms. W innym wypadku przerwy między wysłaniem odpowiedzi zwrotnej powodują błędy w prowadzeniu i umiejscawianiu narzędzi lub wręcz niestabilność systemu. Pytanie, czy ideałem jest maszyna zastępująca asystę, czy operatora? Czy wyposażenie robota w sztuczną inteligencję, zdolność do diagnozowania i podejmowania decyzji oraz ich wykonywania jest celem, czy jedynie drogą do celu, którym byłoby stworzenie narzędzia doskonałego?

Techniki komputerowego przetwarzania obrazu są coraz powszechniej stosowane również w diagnostyce. Hussain i wsp. z Bostonu porównali wyniki cystoskopii konwencjonalnej i wirtualnej u 6 chorych. Wszystkie spośród 26

guzów wykrytych metodą tradycyjną uwidoczniło również w cystoskopii wirtualnej. Jest to metoda nieinwazyjna i dobrze tolerowana przez chorych. Może zastępować cystoskopię konwencjonalną we wstępnej ocenie pacjentów z krwiomoczem i w badaniach kontrolnych po usunięciu pęcherza. Dwu- i trójwymiarowa tomografia, kolonografia termograficzna i trójwymiarowa kolonoskopia wirtualna są technikami równie dobrymi i uzupełniającymi się. Mamy już również system, którego zadaniem jest trójwymiarowe przedstawienie powierzchni i budowy wewnętrznej wątroby, wraz z powstałymi zmianami patologicznymi. Szczegółowe dane, dotyczące budowy wątroby, wprowadzane są do komputera z tomografii i rezonansu magnetycznego. Po ich przetworzeniu, przedstawiany jest dynamiczny obraz zależny od woli chirurga. Powstaje wrażenie poruszania się w trójwymiarowej przestrzeni na zewnątrz narządu. Daje to możliwość precyzyjnego zaplanowania operacji wraz z rozmiarami i granicami obszaru przeznaczonego do usunięcia. Zmniejsza to również ryzyko późniejszych błędów, a zatem i liczbę nieprzewidywanych powikłań. Coraz powszechniejsze stają się systemy, w których pole operacyjne pokazywane jest na monitorze wysokiej rozdzielczości, co w zestawieniu ze specjalnymi okularami daje obraz trójwymiarowy. Innym rozwiązaniem jest ekran zawieszony nad pacjentem. System taki opisywany jest w Internecie. Duży przezroczysty ekran, znajdujący się nad polem, pozwala zrezygnować z uciążliwego odwracania wzroku w kierunku monitora. Obraz w takim rozwiązaniu nakłada się na widziane pod spodem rzeczywiste struktury anatomiczne.

Rozwijająca się transplantologia poszukuje wciąż nowych źródeł narządów. W przyszłości właśnie transplantologia może być jedną z podstawowych dyscyplin chirurgii. Powiększający się popyt na narządy zastępcze może być realizowany różnymi metodami. Jedną z najważniejszych może się stać inżynieria tkankowa, wytwarzająca narządy w sposób sztuczny. Obraz tej dopiero powstającej gałęzi medycyny będzie kształtować biotechnologia i genetyka. Za ich pomocą dyskutowana obecnie rola tkanek pochodzenia zwierzęcego w produkcji narządów może nabierać znaczenia. Przyczyni się do szerszego wykorzystania zwierząt transgenicznych. Dokonywane w ich tkankach modyfikacje genetyczne pozwalają już obecnie zmniejszyć ryzyko odrzucenia nadostrego. Uniknięcie odrzucenia stawia jednak pacjenta wobec kolejnych problemów. Pierwsze to różnice fizjologiczne i biochemiczne przeszczepu i biorcy. Ich natura, wprawdzie nieznana, może ograniczyć zakres leczenia tą metodą. Odpowiedzią jest inżynieria genetyczna, modyfikująca fizjologiczne właściwości przeszczepianego narządu, oraz być może hodowla ludzkich narządów w ciałach zwierząt. Kolejne – to możliwość zakażenia biorcy, którego odporność została zahamowana leczeniem, chorobą odzwierzęcą.

Inżynieria tkankowa przyszłości będzie rozwijać się wraz z poznawaniem fizjologii komórek macierzystych. Dla rozwoju tkanki prefabrykowanej metoda-

mi inżynierii tkankowej konieczne jest przeszczepienie odpowiednio dużej ilości komórek nie wywołujących odpowiedzi immunologicznej biorcy. Nadzieje spełnią, prawdopodobnie, komórki macierzyste i progenitorowe namnażane *in vitro* i ukierunkowane do rozwoju w odpowiednią linię komórkową. Komórki macierzyste obecne w większości, jeśli nie we wszystkich, tkankach organizmu mają nie tylko zdolność do rozmnażania, a więc powiększania swojej liczby (tworzenia nowych komórek macierzystych), ale i do różnicowania, a więc przemiany w komórki o różnym fenotypie (potencjalnie we wszystkie komórki organizmu). Nowe możliwości otwiera dokonane ostatnio rozmnożenie *in vitro* ludzkich komórek embrionalnych. Jeśli komórki uzyskane z zarodków przed implantacją mogłyby być zmienione genetycznie, tak by nie wywoływać odpowiedzi immunologicznej, posłużyłoby to jako optymalne źródło komórek do inżynierii tkankowej. W najbliższej przyszłości jednak bardziej prawdopodobnym źródłem komórek będą komórki macierzyste, które przeszły już przez kolejne etapy różnicowania, nadal jednak zachowując właściwości multipotencjalne (zdolność do zmiany w komórki więcej niż jednego rodzaju). Po namnożeniu w hodowli, przeszczepieniu do organizmu biorcy i odpowiednim pobudzeniu biochemicznym, mogą dalej się różnicować w wybranej tkance, tak by odtworzyć ubytek. W bardziej złożonych przypadkach przeniesione komórki mają podjąć precyzyjne czynności fizjologiczne, dla których konieczna jest integracja z otoczeniem. Przykładem może być leczenie choroby Parkinsona, gdzie odzyskanie czynności wymaga przeniesienia neuronów dopaminergicznych, które przeżyją, zróżnicują się, wejdą w odpowiednie połączenia i rozpoczną wytwarzanie i wydzielanie enzymów i neurotransmiterów w określony sposób. Wydaje się, że łączenie opisanych technologii pozwoli w niedalekiej przyszłości wytwarzać autogeniczne narządy *in vitro* i *in vivo* bez potrzeby uciekania się do szeroko obecnie dyskutowanych technologii klonowania całych organizmów.

Powiedzmy jeszcze parę słów o nanomedycynie i nanochirurgii, a więc o dziele tak naprawdę będącym jeszcze bardziej w sferze planów niż rzeczywistością. Wyobraźmy sobie urządzenia pracujące na poziomie ultrastruktur komórkowych, roboty naprawiające mechanicznie tkanki i ich elementy, podróżujące po całym organizmie, nano-łodzi w układzie krążenia, zasilane glukozą i tlenem z krwi. Już w niedalekiej przyszłości będziemy mieli do dyspozycji telesensory – mikroczujniki otoczone biokompatybilną otoczką, przekazujące drogą radiową sygnały życiowe na odległość (ASIC) do bazy danych pacjenta analizowanej na bieżąco przez komputer pod nadzorem lekarza czy też sztuczne elementy komórkowe i całe komórki: respirocyty (sztuczne czerwone krwinki) czy też clottocyty (sztuczne trombocyty).

Wizje zautomatyzowanej medycyny wydają się być pełne obaw i niepokoju, ale mogą się okazać jedyną drogą do zunifikowania procesu diagnostyczno-

terapeutycznego, a tym samym zminimalizowania błędu ludzkiego. Jednak nigdy nie powinny się wymknąć spod kontroli człowieka.

Wykorzystano fragmenty *Chirurgia bliskiej przyszłości* B. Noszczyk, Przegląd Piśmiennictwa Chirurgicznego 1995–2001.

PROTOKÓŁ

DOROCZNEGO WALNEGO ZGROMADZENIA CZŁONKÓW

TOWARZYSTWA NAUKOWEGO W TORUNIU

W DNIU 25 LUTEGO 2002 ROKU

Porządek obrad

Część I – publiczna

1. Zagajenie i omówienie działalności Towarzystwa w 2001 r. – prof. dr h.c. Marian Biskup, prezes TNT.
2. Publiczny wykład naukowy – prof. zwyczaj. dr hab. n. med. Waldemar Jędrzejczyk: „Chirurgia XXI wieku”.

Ad 1. Obrady otworzył prezes TNT, prof. dr Marian Biskup. Przywitał wszystkich zgromadzonych członków Towarzystwa Naukowego oraz przybyłych gości. Prof. M. Biskup przedstawił zmiany w stanie liczbowym Towarzystwa, ponadto zaprezentował sylwetki członków TNT zmarłych w 2001 r. Ich pamięć uczczono minutą ciszy. W dalszej kolejności prezes omówił działalność Towarzystwa w poprzednim roku, podziękował wszystkim sponsorom oraz pracownikom TNT. Osobne podziękowania skierował do Zarządu, podkreślając jego pracę i ofiarność.

Ad 2. Prof. dr hab. Waldemar Jędrzejczyk wygłosił niezwykle interesujący wykład pt. „Chirurgia XXI wieku”.

Część II – administracyjna

3. Wybór Prezydium Zgromadzenia.
4. Przyjęcie protokołu z poprzedniego Walnego Zgromadzenia.
5. Sprawozdanie Zarządu za rok 2001.
6. Sprawozdanie Komisji Rewizyjnej.
7. Dyskusja nad sprawozdaniami i podjęcie uchwały w sprawie absolutorium dla Zarządu.
8. Wybór członków wydziałów i ogłoszenie nazwisk nowych członków zwyczajnych.

9. Ustalenie wysokości składek członkowskich na rok 2002.

10. Wolne wnioski i zakończenie.

Ad 3. Zgodnie z programem dokonano wyboru Prezydium Zgromadzenia: przewodniczącego, sekretarza oraz Komisji Skrutacyjnej. Do Prezydium Zgromadzenia wybrano jednogłośnie prof. dr. hab. Stanisława Łęgowskiego jako przewodniczącego Zgromadzenia oraz dr. hab. Leona Andrzejewskiego, prof. UMK, jako sekretarza. W skład Komisji Skrutacyjnej w jawnym głosowaniu weszli dr hab. Daniela Szymańska, prof. UMK, dr hab. Lech Jacuński, prof. UMK, oraz mgr Bożena Sołtys.

Ad 4. W głosowaniu jawnym jednomyślnie przyjęto protokół z poprzedniego Walnego Zgromadzenia, które odbyło się 26 lutego 2001 r.

Ad 5. Prof. dr hab. Mirosław Nesterowicz przedstawił obszerne sprawozdanie z działalności Zarządu za 2001 rok. Zwrócił szczególną uwagę na pogłębiające się trudności finansowe w funkcjonowaniu Towarzystwa. Przedstawił przychody finansowe w roku 2001 na sumę 394 tys. zł i określił ich strukturę, podobnie przeanalizował wydatki Towarzystwa, które zamknęły się sumą 418 tys. zł. W minionym roku w związku z trudną sytuacją finansową Towarzystwa dokonano redukcji etatów (2 osoby zwolniono) oraz zlikwidowano pracownię mikrofilmową. Dokonał również ogólnej analizy przyczyn tej trudnej sytuacji, zwracając uwagę na zmniejszające się dotacje dla Towarzystwa ze strony Urzędu Miasta Torunia oraz Komitetu Badań Naukowych, a także brak zainteresowania w finansowaniu Towarzystwa ze strony sponsorów.

Ad 6. Prof. dr Krystyna Kamińska odczytała sprawozdanie Komisji Rewizyjnej, w którym przedstawiła działalność wydawniczą TNT w 2001 r. oraz sytuację kadrową. Aktualnie zatrudnionych w TNT jest trzech pracowników etatowych (w tym jeden w niepełnym wymiarze). W części dotyczącej spraw finansowych Towarzystwa zwróciła uwagę na pogarszającą się jego sytuację, zbyt duże zapasy magazynowe wydawnictw TNT, niskie ubezpieczenie budynku. Komisja Rewizyjna zaproponowała odstępianie od praktyki sprzedaży wydawnictw TNT z bonifikatą dla członków Towarzystwa. Wystąpiła też z propozycją powołania Komisji Nadzwyczajnej dla przeanalizowania pogarszającej się sytuacji finansowej Towarzystwa oraz opracowania sposobów jej poprawy. W ostatnim punkcie sprawozdania Komisja postawiła wniosek o udzielenie absolutorium dla Zarządu za 2001 rok.

Ad 7. W dyskusji nad sprawozdaniami Zarządu oraz Komisji Rewizyjnej głos zabrali: prof. dr Jerzy Dygdała poparł wniosek o powołanie specjalnej komisji o uprawnieniach wykraczających poza sprawy finansowe, zakwestionował sens podziału członków na zwyczajnych i członków wydziału, a także wysunął wniosek o podniesienie składek członkowskich; prof. dr Janusz Małek szansę poprawy sytuacji TNT widzi w jego lepszym marketingu, natomiast w celu rozwiązania problemu znacznych zapasów wydawnictw Towarzystwa

zapropował nawiązanie kontaktów z bibliotekami nowych uczelni prywatnych, które mogą być potencjalnymi odbiorcami publikacji; prof. dr Bogusław Dybaś poparł pomysł powołania specjalnej komisji, natomiast przyczynę zalegania wydawnictw TNT widzi w braku odpowiedniej promocji i dystrybucji.

Do poruszonych spraw w sprawozdaniach i w dyskusji ustosunkował się prof. Nesterowicz. Stwierdził, że w ramach oszczędności nastąpiło już znaczne obniżenie wydatków na wynagrodzenia dla pracowników. Aktualny podział członków na zwyczajnych i członków wydziałów uznał za uzasadniony, wynikający z tradycji Towarzystwa. Uznał za zasadne poprawienie współpracy wydawniczej z UMK. Podjął kwestię likwidacji bonifikat w zakupie wydawnictw TNT dla jego członków.

Przewodniczący Zgromadzenia zaproponował, aby sprawą powołania specjalnej komisji zajął się w najbliższym czasie Zarząd. Postawił wniosek o głosowanie nad udzieleniem absolutorium dla Zarządu. W jawnym głosowaniu uczestnicy Walnego Zgromadzenia udzielili Zarządowi absolutorium.

Ad 8. Prof. dr Zygmunt Kruszelnicki, przewodniczący Wydziału II, przedstawił sylwetkę prof. Włodzimierza Tyburskiego, natomiast prof. Gabriel Wójcik, przewodniczący Wydziału III, dwóch kandydatów: prof. Adama Barcikowskiego oraz dr. hab. Andrzeja Nienartowicza. W tajnym głosowaniu wszystkie kandydatury zostały przyjęte.

Ad 9. Skarbnik Zarządu prof. Nesterowicz zaproponował nową wysokość składek członkowskich Towarzystwa, 40 zł dla członków wydziałów oraz 20 zł dla członków zwyczajnych. Uczestnicy Zgromadzenia jednogłośnie zaakceptowali wysokość proponowanych składek.

Ad 10. W ramach wolnych wniosków prof. Bogusław Dybaś powrócił do wniosku z poprzedniego roku o potrzebie wprowadzenia TNT do sieci internetowej.

Przewodniczący Zgromadzenia prof. dr hab. Stanisław Łęgowski podziękował uczestnikom Zgromadzenia za udział, Zarządowi życzył sukcesów w pokonaniu trudności, głównie finansowych, w roku bieżącym. Na tym zakończyło się Walne Zgromadzenie Sprawozdawcze Towarzystwa Naukowego w Toruniu.

Sekretarz Walnego Zgromadzenia

Przewodniczący Walnego Zgromadzenia

(-) *Prof. dr hab. Leon Andrzejewski*

(-) *Prof. dr hab. Stanisław Łęgowski*

SPRAWOZDANIE

Z CZYNNOŚCI TOWARZYSTWA NAUKOWEGO W TORUNIU

ZA ROK 2001

I. Członkowie

Na koniec 2001 r. Towarzystwo Naukowe w Toruniu liczyło 499 członków, w tym 217 członków wydziałów i 281 członków zwyczajnych oraz jednego członka wspierającego – Fundację na Rzecz Nauki Polskiej. Czterech członków miało tytuł członka honorowego. Przyjęto w poczet członków zwyczajnych 24 osoby. Zmarło w 2001 r. 2 członków wydziałów i 2 członków zwyczajnych. Skreślono z listy członków 1 osobę na własne życzenie.

Skład ilościowy wydziałów	miejscowi	Członkowie	
		zamięscowi	razem
Wydział I – Nauk Historycznych	48	14	62
Wydział II – Filologiczno-Filozoficzny	42	6	48
Wydział III – Matematyczno-Przyrodniczy	61	9	70
Wydział IV – Nauk Prawnych, Społecznych i Ekonomicznych	33	4	37
Razem:	184	33	217

II. Walne Zgromadzenie

Dnia 25 II 2002 r. odbyło się doroczne Walne Zgromadzenie członków Towarzystwa Naukowego w Toruniu, na którym dokonano oceny działalności Towarzystwa w roku 2001 r.

III. Komisja Rewizyjna

W 2001 r. Komisja Rewizyjna działała w następującym składzie: prof. dr hab. Bogumił Brzeziński, prof. dr hab. Krystyna Kamińska, prof. dr hab. Andrzej Radziwiński. Komisja odbyła posiedzenie w dniu 19 II 2002 r., na którym dokonała przewidzianej statutem kontroli działalności merytorycznej i finansowej Towarzystwa w okresie od I I 2001 r. do 31 XII 2001 r.

IV. Zarząd TNT

Rok 2001 był pierwszym rokiem pracy Zarządu w kadencji 2001–2003. Zarząd działał w następującym składzie: prof. dr h.c. Marian Biskup – prezes, prof. dr hab. Andrzej Woszczyk – wiceprezes, prof. dr hab. Marian Kallas –

sekretarz generalny, prof. dr hab. Mirosław Nesterowicz – skarbnik, prof. dr hab. Wojciech Gutowski – redaktor naczelny, prof. dr hab. Stefan Cackowski – przewodniczący Wydziału I, prof. dr hab. Zygmunt Kruszelnicki – przewodniczący Wydziału II, prof. dr hab. Gabriel Wójcik – przewodniczący Wydziału III, prof. dr hab. Kazimierz Lubiński – przewodniczący Wydziału IV oraz prof. dr hab. Kazimierz Maliszewski, prof. dr hab. Czesław Łapicz i prof. dr hab. Władysław Niewiarowski – członkowie.

W okresie sprawozdawczym Zarząd odbył cztery posiedzenia, podczas których omawiano najważniejsze sprawy Towarzystwa, dotyczące zarówno planowania i realizacji zadań statutowych, jak i bieżących problemów finansowych i organizacyjnych:

12 stycznia – dokonano podsumowania obchodów 125-lecia Towarzystwa. Oceniono przebieg uroczystości, a także wydawnictwa jubileuszowe. Omówiono przygotowania do Walnego Zgromadzenia Sprawozdawczo-Wyborczego, które odbędzie się 26 lutego. Wykład publiczny na tym Zgromadzeniu pt. "Polskie napisy w dawnych kościołach Torunia" wygłosi prof. dr hab. Teresa Friedelówna. Zapoznano się również z pracami przygotowawczymi do Festiwalu Nauki i Sztuki, którego jednym z organizatorów jest Towarzystwo.

20 kwietnia – oceniono wykonanie planu wydawniczego z 2000 r. i stopień realizacji planu wydawniczego na 2001 r. Omówiono sytuację finansową. W tym zakresie, wobec braku wyższych dotacji, należy spodziewać się trudności w wykonaniu tegorocznych zadań statutowych. Rozważano możliwość sprzedaży wybranych muzealiów ze zbiorów Towarzystwa znajdujących się w depozycie w Muzeum Okręgowym.

29 czerwca – omówiono propozycje współpracy TNT z Poznańskim Towarzystwem Przyjaciół Nauk, w tym zwłaszcza prowadzenia wspólnych badań historycznych i geograficznych na terenie Pałuk. Oceniono stopień realizacji planu wydawniczego w 2001 r. oraz przygotowania do wydania „Historii Pomorza”, t. IV, cz. 2. Publikacja ta ma zostać sfinansowana ze środków Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Uniwersytetu Gdańskiego oraz TNT. Zaakceptowano również tematykę tegorocznej sesji z cyklu „Colloquia Torunensia”, którą ma być aktualna sytuacja w stosunkach polsko-niemieckich.

5 października – przeanalizowano sytuację finansową Towarzystwa, która pogorszyła się w ostatnim okresie. Przyjęto program oszczędności, polegający m.in. na zwolnieniu części pracowników etatowych, rezygnacji z prenumeraty czasopism i ograniczeniu wymiany wydawnictw. Omówiono także realizację planu wydawniczego.

V. Redakcja Naczelna Wydawnictw TNT

W skład Redakcji Naczelnej wchodził: prof. dr hab. Wojciech Gutowski – redaktor naczelny, prof. dr hab. Antoni Czacharowski, prof. dr hab. Kazimierz Maliszewski – przedstawiciele Wydziału I, prof. dr hab. Jerzy Speina, prof. dr hab. Witold Wróblewski – przedstawiciele Wydziału II, prof. dr hab. Daniela Szymańska – przedstawiciel Wydziału III, prof. dr hab. Andrzej Borodo – przedstawiciel Wydziału IV.

VI. Wydziały

Wydział I – Nauk Historycznych. Przewodniczącą Wydziału była doc. dr Karola Ciesielska, zastępcą prof. dr hab. Szczepan Wierzchosławski, sekretarzem dr hab. Krzysztof Mikulski. Wydział odbył posiedzenie naukowe w dniu 17 XII, na którym Andrzej Mycio wygłosił referat „Transakcje obrotu nieruchomościami i operacje hipoteczne w Starym Mieście Torunia w 1. poł. XVII wieku”. Zebranie administracyjne odbyło się w dniu 28 XI. Ustalono na nim plan pracy na 2002 r. i ustosunkowano się do propozycji współpracy z PTPN dotyczącej opracowania systemu dziejów Pałuk.

1. Komisja Historyczna czasowo zawiesiła swoją działalność.

2. Komitet Redakcyjny „Fontes”. Przewodniczącym Komitetu był prof. dr hab. Janusz Tandecki, członkami: prof. dr hab. Jerzy Dygdała i prof. dr hab. Ryszard Kozłowski. W serii „Fontes” ukazały się *Protokoły Sejmiku Generalnego Prus Królewskich t. I (1526 – połowa 1528)*, wyd. Marian Biskup, Bogusław Dybaś, Janusz Tandecki, oraz *Wizytacja biskupstwa sambijskiego z 1569 roku*, wyd. Jacek Wijaczka.

3. Komitet Redakcyjny „Roczników TNT”. Przewodniczącym Komitetu był prof. dr hab. Antoni Czacharowski, członkami: prof. dr hab. Jacek Staszewski i prof. dr hab. Mieczysław Wojciechowski. W serii „Roczników Towarzystwa Naukowego w Toruniu” ukazały się w 2001 r. następujące prace: Krzysztofa Mikulskiego *Urzednicy miejscy Torunia 1454–1650* i Andrzeja Piątkowskiego *Pierwsza prywatna inwestycja kolejowa w Prusach Wschodnich. Kolej Tylżycko–Wystrucka w latach 1862–1884*.

4. Komitet Redakcyjny „Prac Archeologicznych” pracował pod kierunkiem prof. dra hab. Andrzeja Koli. Członkami byli: prof. dr hab. Jadwiga Chudziakowa, prof. dr hab. Krystyna Przewoźna i prof. dr hab. Jerzy Olczak.

5. Komitet Redakcyjny „Zapisek Historycznych”. Przewodniczącym był prof. dr Marian Biskup, sekretarzem dr Przemysław Olstowski, a członkami: prof. dr hab. Stefan Cackowski, doc. dr Karola Ciesielska, prof. dr hab. Antoni Czacharowski, dr hab. Bogusław Dybaś, prof. dr hab. Jerzy Dygdała, prof. dr hab. Kazimierz Wajda, prof. dr hab. Mieczysław Wojciechowski. W 2001 r. ukazały się następujące numery „Zapisek Historycznych”: t. 66, z. 1, 2–3, 4

oraz suplement – „Bibliografia historii Pomorza Wschodniego i Zachodniego oraz krajów regionu Bałtyku za rok 1999”. Odbyły się trzy posiedzenia Komitetu.

Wydział II – Filologiczno-Filozoficzny. Przewodniczącym Wydziału był prof. dr hab. Zygmunt Kruszelnicki, zastępcą prof. dr hab. Teresa Friedelówna, a sekretarzem prof. dr hab. Zofia Mocarska-Tycowa. Wydział odbył jedno posiedzenie administracyjne – 7 XII.

1. Komisja Filologiczna. Przewodniczącym Komisji był prof. dr hab. Jerzy Smulski, sekretarzem dr Marek Wiśniewski. Odbyły się dwa posiedzenia naukowe: 30 I – dr Zygmunt Dokurno wygłosił referat „O redagowaniu Słownika języka Adama Mickiewicza w pracowni toruńskiej”, 24 X – prof. dr hab. Jerzy Smulski wygłosił referat „Wariantywność socrealistycznego tekstu literackiego jako problem badawczy”.

2. Komisja Filozoficzna. Przewodniczącym Komisji był prof. dr hab. Włodzimierz Tyburski, sekretarzem mgr Mirosław Michalski.

3. Komisja Historii Sztuki i Konserwatorstwa. Przewodniczącym Komisji był prof. dr hab. Józef Poklewski, a sekretarzem dr Michał Woźniak. Komisja odbyła cztery posiedzenia naukowe: 4 IV, na którym mgr Marta Smolińska-Byczuk wygłosiła referat pt. „»Leon I Wielki przed Attylą wodzem Hunów« Józefa Mehoffera – ślad początku”, 22 V, na którym mgr Monika Jakubek omówiła „Relief z »Zaśnięciem NMP« z kościoła Mariackiego w Gdańsku. Przyczynek do badań nad sztuką gdańską około 1400 roku”, 16 XI, na którym prof. dr hab. Zygmunt Kruszelnicki wygłosił odczyt „Obraz »Przybycie Krzyżaków na Ziemię Chełmińską« – nowe aspekty” i 30 XI – w trakcie którego mgr Elżbieta Wiśniewska omówiła 49 Biennale Sztuki w Wenecji.

4. Komisja Bibliografii i Bibliotekoznawstwa. Przewodniczącą Komisji była prof. dr hab. Bronisława Woźniczka-Paruzel, sekretarzem zaś mgr Urszula Zaborska. Komisja odbyła posiedzenie naukowe 28 XI, na którym mgr Bożena Bednarek-Michalska wygłosiła odczyt pt. „Ocena jakości bibliotekarskich serwisów informacyjnych udostępnianych w Internecie”.

5. Komitet Redakcyjny „Prac Wydziału Filologiczno-Filozoficznego”. Przewodniczącym Komitetu był prof. dr hab. Marian Szarmach, a członkami: prof. dr hab. Leon Gumański, prof. dr hab. Krystyna Jakowska, prof. dr hab. Krystyna Kallas, prof. dr hab. Aleksander Szwedek i dr Michał Woźniak.

Wydział III – Matematyczno-Przyrodniczy. Przewodniczącym Wydziału był prof. dr hab. Gabriel Wójcik, a sekretarzem prof. dr hab. Lech Jacuński. Wydział odbył jedno posiedzenie naukowe i administracyjne w dniu 14 XII, na którym przyjęte zostały sprawozdania z działalności komisji wydziałowych i Komitetu Redakcyjnego „Studia Societatis Scientiarum Torunensis”.

1. Komisja Astronomiczna – działalność zawieszona.

2. Komisja Geograficzno–Geologiczna pracowała pod kierunkiem prof. dr. hab. Leona Andrzejewskiego, sekretarzem był dr Roman Rudnicki. Komisja odbyła dwa posiedzenia naukowe: 7 III, 22 XI.

3. Komisja Nauk Medycznych. Przewodniczącym był prof. dr hab. Waldemar Jędrzejczyk, zastępcą dr nauk med. Lech Bieganowski, a sekretarzem dr nauk med. Grzegorz Jarczyk. Odbyły się trzy posiedzenia naukowe (17 II, 28 IV, 19 V), na których wygłoszono pięć referatów, oraz dwa posiedzenia administracyjne.

4. Komitet Redakcyjny „Studia Societatis Scientiarum Torunensis”. Przewodniczącą Komitetu była prof. dr hab. Daniela Szymańska. Komitet odbył w roku sprawozdawczym jedno posiedzenie (18 X).

Wydział IV – Nauk Prawnych, Społecznych i Ekonomicznych. Wydział pracował pod kierunkiem prof. dra hab. Kazimierza Lubińskiego. Zastępcą był prof. dr hab. Zbigniew Witkowski, sekretarzem zaś prof. dr hab. Krystyna Kamińska. Wydział odbył jedno posiedzenie administracyjne i jedno posiedzenie naukowe (17 VII), na którym dr Dariusz Makilla przedstawił pracę „Władza wykonawcza w dobie kryzysu Rzeczypospolitej (1648–1763). Studium historyczno-prawne”.

1. Komitet Redakcyjny „Studia Iuridica”. Przewodniczącym był prof. dr hab. Jan Głuchowski, a członkami: prof. dr hab. Marian Kallas i prof. dr hab. Eugeniusz Ochendowski.

2. Komisja Ekonomiczna pracowała pod kierunkiem prof. dra hab. Wojciecha Kosiedowskiego. Sekretarzem była dr Maria Marszałkowska. Komisja odbyła jedno posiedzenie naukowe i administracyjne (24 XI).

VII. Konferencje naukowe i popularyzacja nauki

16–19 II – I Toruński Festiwal Nauki i Sztuki (TNT współorganizatorem).

30 III – promocja *Historii Pomorza*, t. IV, cz. 1, oraz książki Szczepana Wierzchostawskiego *Ignacy Łyskowski 1820–1886. Polityk i publicysta. Pierwszy prezes Towarzystwa Naukowego w Toruniu*.

11–12 VI – kiermasz wydawnictw TNT.

21–23 IX – 11 konferencja z cyklu *Ordines Militares* pt. „Rola zakonów rycerskich w gospodarce europejskiej w średniowieczu” (TNT współorganizatorem).

11–13 X – sesja naukowa „W stulecie urodzin Haliny Turskiej – śladem jej badań naukowych” (TNT współorganizatorem).

27 X – spotkanie z cyklu „Colloquia Torunensia” pt. „Rozważania o dialogu polsko–niemieckim” (TNT współorganizatorem).

6–7 XII – konferencja „Die Adelsrepublik Polen und das Königtum in Preussen 300 Jahre Königsberger Krönung” (TNT współorganizatorem).

VIII. Krajowa i zagraniczna wymiana wydawnictw

	2000	2001
1. Liczba krajów, z którymi prowadzona jest wymiana wydawnictw	35	35
2. Liczba kontrahentów wymiany zagranicznej	201	204
3. Liczba kontrahentów wymiany krajowej	75	71
4. Liczba egzemplarzy wydawnictw TNT wysłana kontrahentom zagranicznym	655	563
5. Liczba egzemplarzy wydawnictw TNT wysłana kontrahentom krajowym	342	288
6. Liczba egzemplarzy otrzymanych od instytucji zagranicznych	1043	842
7. Liczba egzemplarzy otrzymanych od instytucji krajowych	537	285

IX. Sprzedaż wydawnictw

W 2001 r. Towarzystwo uzyskało ze sprzedaży wydawnictw własnych 58 000 zł. Wydawnictwa TNT można było nabyć w siedzibie Towarzystwa przy ul. Wysokiej 16, w toruńskich księgarniach o profilu naukowym oraz w niektórych księgarniach w Warszawie, Gdańsku, Poznaniu i Krakowie. Sprzedaż pozycji popularnonaukowych prowadziły także i inne księgarnie toruńskie, Ośrodek Informacji Turystycznej i PTTK.

X. Pracownia Mikrofilmowa i Fotograficzna

W 2001 r. Pracownia wykonała 20 315 zdjęć negatywowych, 225 przeźroczy oraz 110 fotokopii. Wykonywała ona mikrofilmy i fotokopie materiałów naukowych i archiwalnych dla instytucji krajowych i zagranicznych, a także dla indywidualnych badaczy. Większość prac mikrofilmowych (księgi parafialne) wykonano w ramach stałej umowy z Towarzystwem Genealogicznym Stanu Utah, która wygasła w czerwcu 2001 r.

XI. Zbiory archiwalne i muzealne TNT

Zbiory akt i dokumentów TNT oraz materiały archiwalne przekazane Towarzystwu przez różne osoby tworzą oddzielny depozyt i zespół w Archiwum Państwowym w Toruniu. Fragmenty zbiorów archiwalnych znajdują się również w Książnicy Miejskiej w Toruniu. Akta przechowywane są też w archiwum własnym TNT. Pozostałości dawnych zbiorów muzealnych, gromadzonych od początku istnienia Towarzystwa i eksponowanych w okresie zaboru pruskiego w siedzibie TNT przy ul. Wysokiej, znajdują się obecnie w depozycie w Muzeum Okręgowym w Toruniu. Na zbiory te składają się:

- malarstwo, rzeźba, rzemiosło artystyczne, militaria, meble i inne przedmioty zabytkowe – 183 eksponaty,
- obiekty archeologiczne – 574 eksponaty,
- stare grafiki w różnych technikach (w większości z darów W. Amrogowicza) – 345 pozycji,
- obiekty numizmatyczne – 2919 pozycji.

XII. Biblioteka Towarzystwa Naukowego

W 2001 r. Towarzystwo Naukowe przekazało do swojego księgozbioru, znajdującego się w Książnicy Miejskiej, 1147 woluminów z wymiany, zakupów, darów i wydawnictw własnych. Księgozbiór ten liczył na koniec roku 101 897 woluminów. W bibliotece podręcznej TNT znajdowało się 2130 pozycji. Księgozbiór prof. dra Konrada Górskiego obejmował 11 065 książek. Łącznie zbiory Towarzystwa liczą 115 092 pozycje.

XIII. Personel etatowy

W dniu 31 XII 2001 r. skład pracowników etatowych TNT był następujący:
 mgr Jan Pronobis – dyrektor Biura
 Krystyna Jaworska – główna księgowa (niepełny etat)
 mgr Bożena Sołtys – kierownik Redakcji.

Sekretarz Generalny TNT

Prezes TNT

(-) *Prof. dr hab. Marian Kallas*

(-) *Prof. dr h.c. Marian Biskup*

S P R A W O Z D A N I E

Z GOSPODARKI FINANSOWEJ TOWARZYSTWA NAUKOWEGO

W TORUNIU ZA ROK 2001

Przychody A+B+C		394 466,60
A. Przychody ze sprzedaży:		124 559,30
- sprzedaż wydawnictw	58 074,38	
- sprzedaż usług Prac. Mikrofilm.	12 074,32	
- wynajem pomieszczeń	35 105,85	
- wynajem sali kolumnowej	6 612,00	
- wynajem pokoju gościnnego	1 295,00	

– porozumienie z UMK	11 397,75	
B. Przychody finansowe:		27 265,82
1. Wpłaty składek członkowskich	6 979,00	
2. Fundacja na Rzecz Nauki Polskiej	5 000,00	
3. Odsetki od lokat terminowych	15 286,82	
C. Pozostałe przychody:		242 641,48
1. Komitet Badań Naukowych Warszawa na:		122 000,00
– Grant „Inflanty”	23 000,00	
– Zapiski Historyczne t. 66, z. 1–4	43 000,00	
– Zapiski Historyczne, Bibliografia t. 66	12 000,00	
– Wizytacja ewangelickiego biskupstwa sambijskiego z 1569 r., wyd. J. Wijaczka	15 000,00	
– Urzędnicy miejscy Torunia w latach 1454–1650, K. Mikulski	3 000,00	
– Przemiany ewangelijnego słownictwa cerkiewnosłowiańskiego, I. Nowakowska	4 000,00	
– Pierwsza prywatna inwestycja kolejowa w Prusach Wschodnich, A. Piątkowski	4 000,00	
– Warszawskie Pandekty Antiocha na tle cerkiewnosłowiańskiej tradycji piśmienniczej, A. Żaguń	6 000,00	
– Konferencja naukowa: „Rola zakonów rycerskich w gospodarce europejskiej w średniowieczu”	12 000,00	
2. Fundacja Współpracy Polsko–Niemieckiej, dofinansowanie na Protokoły Sejmiku Prus Królewskich		18 581,00
3. Akademia Świętokrzyska Kielce na druk pracy J. Wijaczki		6 000,00
4. Toruńskie Wodociągi na druk: Stany wody na Wiśle..., A. Tomczak		1 000,00
5. Kuria Diecezjalna Toruńska „Rozważania o dialogu społecznym”, Coll. Tor. VI		2 500,00

6. Toruń Pacific „Towarzystwo Naukowe w Toruniu u schyłku XX wieku”	4 000,00
7. Urząd Miasta Inowrocławia – J. Serczyk „Towarzystwo Naukowe w Toruniu u schyłku wieku”	3 000,00
8. Urząd Miasta Torunia, dofinansowanie na:	43 794,00
– Historia Torunia t. III	35 000,00
– Kościół św. Jakuba	7 000,00
– Rozważania o dialogu społecznym Coll. Tor. VI	1 794,00
9. Uniwersytet Gdański – „Historia Pomorza”, t. 4 cz. 2	15 000,00
10. Dotacja DGG Toruń na działalność statutową	15 000,00
11. Dotacja z firmy Konserwacja Dzieł Sztuki „RELIEF” Toruń	410,00
12. Firma „Copybox” Toruń na „Kościół św. Jakuba w Toruniu”	500,00
13. Pozostałe przychody związane:	
– z refakturowaną wysyłką wydawnictw	1 930,50
– refakturowaną energią elektryczną	2 057,28
– refakturowanymi opłatami telekom.	2 059,19
– usługami kserograficznymi	297,51
– przedawnione honoraria autorów zagranicznych	784,00
14. Przychód ze sprzedaży niskocennych środków trwałych	3 728,00
Koszty	418 729,59
1. Wynagrodzenia:	231 668,43
– należne za umowę o pracę	120 832,73
– honoraria autorskie	97 759,00
– umowy zlecenia	13 076,70
2. Świadczenia na rzecz pracowników (ZUS+ZFSS)	28 074,86
3. Zużycie materiałów, energii, w tym:	24 571,22
woda, gaz, energia	17 186,00
prenumerata prasy	982,54

4. Usługi obce		115 031,23
w tym: drukarskie	63 919,75	
skład komputerowy	25 584,00	
koszty utrzymania gmachu (konserwacja i drobne na- prawy)	9 268,42	
opłaty pocztowe	15 069,06	
provizje bankowe	1 190,00	
5. Podatki i opłaty		3 036,00
6. Delegacje		16 046,85
7. Ubezpieczenie majątkowe		301,00
	01. 01. 2001 r.	31. 12. 2001 r.
Środki pieniężne w banku	125 461,42	101 099,66
Kasa	243,10	249,35
Ogółem	125 704,52	101 349,01

Główna Księgowa

Skarbnik TNT

(-) *Krystyna Jaworska*

(-) *Prof. dr hab. Mirosław Nesterowicz*

PROTOKÓŁ

Z POSIEDZENIA KOMISJI REWIZYJNEJ TOWARZYSTWA NAUKOWEGO W TORUNIU W DNIU 19 LUTEGO 2002 ROKU

Komisja Rewizyjna w składzie: prof. dr hab. Bogumił Brzeziński, prof. dr hab. Krystyna Kamińska, prof. dr hab. Andrzej Radziński – członkowie, w obecności księgowej TNT pani Krystyny Jaworskiej, dokonała przewidzianej statutem kontroli działalności merytorycznej i finansowej TNT za 2001 r.

Komisja stwierdza, co następuje: w 2001 r. TNT prowadziło działalność statutową w sposób niezakłócony. Podstawowe znaczenie miała działalność wydawnicza. W 2001 r. Towarzystwo wydało 14 pozycji książkowych o objętości 216,6 arkuszy.

Zarząd TNT aktywnie zabiegał o środki finansowe na działalność Towarzystwa z Komitetu Badań Naukowych, UMK, Urzędu Miasta Torunia oraz innych instytucji. Główną pozycją wśród dotacji były środki pochodzące od Komitetu Badań Naukowych, za pomocą których finansowano konkretne przedsięwzięcia wydawnicze. W sumie Towarzystwo otrzymało w 2001 r. dotację na kwotę około 232 000 zł.

Przychody ze sprzedaży wydawnictw wyniosły 58 074,38 zł i wzrosły o około 14 000 zł w porównaniu z 2000 r. Wartość zapasów wydawniczych TNT wzrosła do 663 340,95 zł, tj. o około 90 000,00 zł w stosunku do 2000 r. Z porównania kosztów poniesionych na wydawnictwa w roku sprawozdawczym i kwot uzyskanych ze sprzedaży wynika, że około 2/3 nakładu zwiększa zapasy magazynowe.

Przychody z lokaty bankowej w 2001 r. wyniosły 15 286,00 zł, co oznacza zmniejszenie w stosunku do 2000 r. o około 25%. Lokata bankowa na 1 I 2001 r. wynosiła 125 461,42 zł, a na 31 XII 2001 r. 101 100,00 zł. Lokata bankowa uległa redukcji w trakcie roku o około 20%, natomiast przychody z odsetek o 25%.

Należy zwrócić uwagę, że w okresie ostatnich trzech lat systematycznie maleje zarówno wartość lokaty bankowej, jak i uzyskiwanych z tego tytułu odsetek. Należy przypuszczać, że proces ten może ulec przyśpieszeniu.

Towarzystwo w roku sprawozdawczym zatrudniało 6 osób, w tym 5 na pełnych etatach i 1 osoba na 3/4 etatu. Tytułem komentarza należy dodać, że już po zakończeniu roku sprawozdawczego zatrudnienie uległo dalszemu zmniejszeniu. Na dzień 1 II 2002 r. TNT zatrudniało 3 osoby, w tym jedną na 1/2 etatu.

Według stanu na dzień 31 XII 2001 r. Towarzystwo liczyło 498 członków, plus jeden członek wspierający: Fundacja na Rzecz Nauki Polskiej, czyli o 16 członków więcej niż w 2001 r.

Wpływy ze składek członkowskich wyniosły 6 979,00 zł, tj. o około 300,00 zł mniej niż w 2000 r.

Komisja stwierdza, że nastąpiło pogorszenie sytuacji finansowej Towarzystwa, czego wyrazem jest przede wszystkim porównanie kosztów i przychodów poniesionych i osiągniętych w roku sprawozdawczym.

Wzrost kosztów produkcji wydawnictw Zarząd TNT starał się rekompensować zmniejszeniem kosztów osobowych, co wyraziło się w ograniczeniu liczby personelu do nieprzekraczalnych w tym zakresie granic.

Analiza gospodarki finansowej Towarzystwa pozwala na dość jednoznaczne stwierdzenie, że przychody z tytułu dotacji i sprzedaży wydawnictw bilansują się z kosztami tej działalności, bez uwzględnienia jednak kosztów osobowych związanych z działalnością wydawniczą. Brakuje Towarzystwu środków na finansowanie kosztów stałych, w szczególności na cele administracyjne i utrzymanie siedziby TNT. Ilustracją tego stanu rzeczy może być fakt, iż budynek

Towarzystwa i jego zbiory są ubezpieczone na niedopuszczalnie niskim poziomie, o czym świadczy wysokość uiszczanej składki rocznej w kwocie 301 zł. Naraża to na poważne ryzyko utraty zasadniczej części majątku TNT w przypadku wydarzenia losowego.

Komisja kolejno stwierdza, że Zarząd Towarzystwa powinien zadbać, aby został zatrzymany wzrost wartości zapasów magazynowych. Pozycje, na które znajdują się nabywcy, powinny być sprzedawane po cenach zbliżonych do ich wartości rynkowej, nie zaś według cen ewidencyjnych sprzed kilku lat.

Należałoby sugerować, aby Towarzystwo nawiązało kontakt ze szkołami prywatnymi wyższymi i średnimi, które uzupełniają swoje zbiory biblioteczne.

Komisja proponuje, aby Towarzystwo rozważyło odstąpienie od praktyki sprzedaży wydawnictw TNT z bonifikatą dla członków Towarzystwa. Aktualna składka członkowska wynosi 30 zł i 15 zł, natomiast bonifikata przy zakupie wydawnictw 25%. Przy zakupie pozycji przykładowo o wartości 50 zł członek TNT kupi ją za cenę 37,50 zł, to znaczy, że z tego tytułu uzyska niemal zwrot zapłaconej składki członkowskiej.

W konkluzji Komisja stwierdza, że sytuacja finansowa Towarzystwa od kilku lat systematycznie pogarsza się. Jedną z przyczyn tego stanu rzeczy jest fakt, że działalność naukowa, jaką prowadzi Towarzystwo, skazana jest na oddziaływanie reguł wolnego rynku. Należałoby w związku z tym poszukiwać takich nowych form aktywności Towarzystwa, które pozwoliłyby na pokrycie kosztów infrastruktury i na niezakłócone prowadzenie działalności statutowej.

W związku z tym, zdaniem Komisji Rewizyjnej, rzeczą pilną jest powołanie komisji nadzwyczajnej, która dokonałaby analizy realiów finansowo-gospodarczych Towarzystwa w skali wykraczającej poza rok sprawozdawczy i podjęła próby wypracowania takiej strategii, która pozwoliłaby na osiągnięcie wskazanego wyżej celu.

Działalność Zarządu TNT w roku 2001 Komisja Rewizyjna ocenia pozytywnie i wnosi o udzielenie Zarządowi absolutorium.

Członkowie Komisji Rewizyjnej

(-) *Prof. dr hab. Bogumił Brzeziński*

(-) *Prof. dr hab. Andrzej Radziwiński*

(-) *Prof. dr hab. Krystyna Kamińska*

ZMIANY W SKŁADZIE TOWARZYSTWA

Nowi członkowie wydziałów

- Barcikowski Adam, dr hab., prof. UMK, kierownik Zakładu Ekologii Roślin i Ochrony Przyrody Instytutu Ekologii i Ochrony Środowiska UMK.
Nienartowicz Andrzej, dr hab., prof. UMK, kierownik Pracowni Modelowania Procesów Ekologicznych Instytutu Ekologii i Ochrony Środowiska UMK.
Tyburski Włodzimierz, dr hab., prof. UMK, dyrektor Instytutu Filozofii UMK.

Nowi członkowie zwyczajni

- Bieńkowski Ryszard, mgr, doktorant w Instytucie Literatury Polskiej UMK.
Brzostek Dariusz, dr, adiunkt w Zakładzie Teorii Literatury Instytutu Literatury Polskiej UMK.
Czwołek Arkadiusz, mgr, doktorant w Zakładzie Historii Nowożytnej Krajów Skandynawskich Instytutu Historii i Archiwistyki UMK.
Dumanowski Jarosław, dr, adiunkt w Zakładzie Historii Nowożytnej Instytutu Historii i Archiwistyki UMK.
Głowacka Ewa, dr hab., adiunkt, kierownik Zakładu Informacji Naukowej w Katedrze Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej UMK.
Głowczewski Aleksander, dr, adiunkt w Zakładzie Teorii Literatury Instytutu Literatury Polskiej UMK.
Grochowski Piotr, mgr, doktorant w Instytucie Literatury Polskiej UMK.
Kempa Tomasz, dr, adiunkt w Zakładzie Historii Europy Wschodniej Instytutu Historii i Archiwistyki UMK.
Kowalska Małgorzata, mgr, asystent w Zakładzie Informacji Naukowej Katedry Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej UMK.
Marcinkowski Piotr, dr med.
Mianecki Adrian, mgr, doktorant w Instytucie Literatury Polskiej UMK.
Michalski Mirosław, ks. mgr, asystent w Zakładzie Etyki Instytutu Filozofii UMK.
Michaluk Dorota, dr, adiunkt w Zakładzie Historii Gospodarczej Instytutu Historii i Archiwistyki UMK.
Roszak Stanisław, dr, adiunkt w Zakładzie Historii Nowożytnej Instytutu Historii i Archiwistyki UMK.
Ruciński Robert, mgr, doktorant w Instytucie Historii i Archiwistyki UMK.
Sioma Radosław, dr, adiunkt w Zakładzie Literatury Młodej Polski i Dwudziestolecia Międzywojennego Instytutu Literatury Polskiej UMK.
Sławiński Wojciech, dr, st. asystent w Muzeum Okręgowym w Toruniu.
Szulc Arleta, dr, adiunkt w Zakładzie Komparatystyki Słowiańskiej Instytutu Filologii Słowiańskiej UMK.

Walusiak Ewa, dr, adiunkt w Zakładzie Teorii Języka Instytutu Języka Polskiego UMK.

Wiśniewski Marek, dr, adiunkt w Zakładzie Współczesnego Języka Polskiego Instytutu Języka Polskiego UMK.

Wroniszewski Jan, dr hab., adiunkt w Zakładzie Nauk Pomocniczych Historii Instytutu Historii i Archiwistyki UMK.

Wróblewska Violetta, dr, adiunkt w Zakładzie Teorii Literatury Instytutu Literatury Polskiej UMK.

Załucki Marek, dr n. med.

Ziemlewska Anna, mgr, st. asystent w Muzeum Okręgowym w Toruniu.

Zmarli:

Doc. dr Władysław Mrózek

Prof. dr hab. Krystyna Zielińska-Melkowska

II SPRAWOZDANIA Z POSIEDZEŃ

WYDZIAŁ I NAUK HISTORYCZNYCH

Posiedzenie naukowe dnia 17 XII 2001 r.

Andrzej Mycio przedstawił pracę własną: *Koniunktura gospodarcza w Toruniu w pierwszej połowie XVII wieku*.

✓ Tytułowe zagadnienie stanowi fragment rozprawy doktorskiej pt. „Zadłużenie hipoteczne i obrót nieruchomościami w Starym Mieście Toruniu w I. połowie XVII wieku”¹, dla której podstawowym materiałem źródłowym były księgi staromiejskiego sądu ławniczego w Toruniu z lat 1601–1641². Księgi te są doskonałym źródłem do poznania stosunków finansowych panujących w mieście. Dzięki swojej obszerności i szczegółowości pozwalają na wnikliwe badania tego tematu.

Analizowany w dysertacji rynek kredytu hipotecznego i obrotu nieruchomościami, będąc częścią szeroko pojętego rynku gospodarki towarowo-pieniężnej, wpływa, obok wielu innych czynników, na wielkość produkcji towarowej, częstotliwość i wartość obrotów handlowych oraz kształtowanie się cen; tworzy koniunkturę gospodarczą. Z drugiej strony operacje hipoteczne i obrotu nieruchomościami, jako część składowa rynku towarowo-pieniężnego, odczuwają wszelkie poważniejsze zmiany na nim, dzięki czemu odzwierciedlają aktualny stan gospodarki. Ta prawidłowość pozwoliła, na podstawie analizy badanego rynku kredytu hipotecznego i obrotu nieruchomościami, wnioskować o trendach w koniunkturze³. Zostało to już niejednokrotnie udowodnione w literatu-

¹ A. Mycio, *Zadłużenie*, s. 158-175.

² Archiwum Państwowe w Toruniu, kat. II, dz. IX, t. 16-38.

³ A. Żaboklicka, *Zadłużenie hipoteczne domów w Nowym Sączu w końcu XVI wieku*, *Przegląd Historyczny*, 1962, t. 53, z. 4, s. 783.

rze przedmiotu, na przykład w pracach: K. Mikulskiego, R. Czaj, A. Mączaka, A. Pośpiecha, M. Ungeheuera oraz H. Haberland i R. Hammela⁴.

Dane dotyczące tylko jednej części miasta, w przypadku badań nad koniunkturą, pozwalają odnieść wnioski płynące z analizy tego rynku do całości kompleksu miejskiego. Zbieżność koniunktur gospodarczych w Nowym i Starym Mieście Torunia w omawianym okresie została już dostrzeżona przez K. Mikulskiego⁵.

Pierwsze dziesięciolecie siedemnastego wieku, w porównaniu z następnymi dekadami tego stulecia, charakteryzowało się stosunkowo stałą liczbą transakcji zawieranych na rynku obrotu nieruchomościami. Większe wahania odnotował rynek kredytu hipotecznego, ale i tu, po znaczących spadkach w latach 1604 i 1610, nastąpił powrót do liczby operacji odnotowanych w wyjściowym roku 1601. Takie zachowania kontrahentów świadczą o dość ustabilizowanym rynku finansowym i dobrej sytuacji gospodarczej w mieście. W tym czasie kupiectwo toruńskie ponownie przeżywało okres rozkwitu, a wraz z nim dobrze prosperowało lokalne rzemiosło i toruńska gmina miejska.

Drugie dziesięciolecie charakteryzowało się wzrostem obrotów zarówno na rynku kredytu hipotecznego, jak i na rynku obrotu nieruchomościami. Można odnotować – mimo dewaluacji pieniądza obiegowego – realny wzrost środków pieniężnych zaangażowanych w omawiany rynek. Większe były kwoty zaangażowane w operacje kupna-sprzedaży, pożyczki, obrotu starymi obciążeniami i kwitacji, malały tylko kwoty kredytu pasywnego i spraw spornych. Drugie dziesięciolecie to w dalszym ciągu okres dobrej koniunktury gospodarczej w Toruniu, charakteryzujący się nawet pewnym ożywieniem w stosunku do pierwszej dekady, o czym świadczy zwiększony ruch i rosnące obroty na obu omawianych rynkach. Spadek wykazały tylko dwa wskaźniki, negatywne z tego punktu widzenia, mianowicie sumy pieniężne kredytu pasywnego oraz spraw spornych. Tendencja zniżkowa tych dwóch wskaźników utwierdza nas w przekonaniu o dobrej kondycji finansowej mieszczaństwa toruńskiego w drugiej dekadzie XVII w.

⁴ K. Mikulski, *Przestrzeń i społeczeństwo Torunia od końca XIV do początku XVIII wieku*, Toruń 1999; R. Czaja, *Rynek kupna renty w Elblągu w pierwszej połowie XIV wieku*, *Zapiski Historyczne*, 1987, t. 52, z. 3; A. Mączak, *Gospodarstwo chłopskie na Żuławach Malborskich XVII w.*, Warszawa 1962; A. Pośpiech, *Majętności na sprzedaż. Szlachecki handel ziemią i przemiany struktury majątkowej w powiecie kaliskim w latach 1580–1655*, Wrocław 1989; M. Ungeheuer, *Stosunki kredytowe w ziemi przemyskiej w połowie XV w.*, Lwów 1929; H. Haberland, *Der Lübecker Renten und Immobilienmarkt in der Zeit von 1285–1315. Ein Beitrag zur Sozial- und Wirtschaftspolitik der Hansestadt*, Lübeck 1974; R. Hammel, *Häusermarkt und wirtschaftliche Wechsellagen in Lübeck von 1284–1700*, *Hansische Geschichtsblätter*, Jg. 106, 1988.

⁵ K. Mikulski, *Przestrzeń*, s. 76.

Przebieg kryzysu monetarnego z lat 1619–1622 nie miał większego wpływu na badany rynek, a pośrednio także na sytuację gospodarczą Torunia. Jednak jego skutki wpłynęły po części na wzmożony obrót na obu omawianych rynkach w trzeciej dekadzie XVII w. O tym, że kryzys monetarny z przełomu drugiego i trzeciego dziesiątka siedemnastego stulecia nie miał znaczącego wpływu na zmiany w strukturze majątkowej, pisał A. Pośpiech w pracy omawiającej szlachecki handel ziemią w powiecie kaliskim. Stwierdził on, iż kryzys ten wzmógł jedynie procesy występujące już wcześniej i mające tendencje trwałe⁶. Do podobnych wniosków doszedł również A. Mączak, który badając gospodarstwa chłopskie z terenu Żuław Malborskich ustalił, że na początku XVII w. rosło zadłużenie tych gospodarstw. Uważa jednak, iż kryzys monetarny i związane z nim pogorszenie monety nie miały większego wpływu na to zjawisko⁷. Obok kryzysu monetarnego na zwiększony obrót na analizowanym rynku miała wpływ wojna polsko–szwedzka z lat 1626–1629, toczona na ziemiach Prus Królewskich, oraz postępująca przez cały okres lat dwudziestych dewaluacja pieniądza obiegowego, która nie była już tak gwałtowna jak w latach kryzysu 1619–1622, ale wciąż znaczna.

W trzeciej dekadzie prawie wszystkie analizowane wskaźniki rosły, i to na ogół dość znacznie. Zwiększała się liczba operacji zawieranych zarówno na rynku kredytu hipotecznego, jak i na rynku obrotu nieruchomościami. Rosły również obroty pieniężne przy kontraktach kupna–sprzedaży, pożyczkach i kwitacjach, w mniejszym stopniu przy kredycie pasywnym i operacjach starymi obciążeniami. Niewielki spadek nastąpił tylko w sprawach spornych. Silna dewaluacja monety obiegowej obniżała realną wartość tych obrotów, jednak ich zwyczajka była tak znaczna, że można mówić o rzeczywistym wzroście obrotów na omawianym rynku.

Kryzys monetarny i postępująca przez cały okres lat dwudziestych dewaluacja wywołały niewątpliwie pewne zamieszanie na rynku finansowym, co z kolei spowodowało, że próbowano lokować kapitały w sfery stosunkowo bezpieczne, gdzie ryzyko utraty zainwestowanych sum było niewielkie. Gwarancje takie dawał właśnie omawiany rynek, chociaż z drugiej strony inwestycje te nie zapewniały dużych zysków; być może często uzyskane dochody nie pokrywały nawet kosztów deprecjacji pieniądza. Dewaluacja i deprecjacja pieniądza musiały także przyspieszyć zmiany w strukturze majątkowej, jedni szybciej tracili, drudzy szybciej zyskiwali. Te procesy wywołały także wzmożony ruch i obrót na badanym rynku.

Zdecydowanie silniejsze oddziaływanie na omawiany rynek kredytu hipotecznego i obrotu nieruchomościami miała wojna polsko–szwedzka z lat

⁶ A. Pośpiech, *Majątkości*, s. 76–77.

⁷ A. Mączak, *Gospodarstwo*, s. 219.

1626–1629, która przyniosła nie tylko zniszczenia toruńskich przedmieść i majątków ziemskich, ale również pogorszenie stosunków gospodarczych w całej dzielnicy Prus Królewskich, przez co ucierpiał toruński rynek lokalny oraz regionalny. Z takimi wydarzeniami jak wojna, która bezpośrednio dotyka daną społeczność, jej podstawy ekonomiczne i źródła dochodu, zawsze są związane przeobrażenia i zmiany w jej (społeczności) obrębie. Negatywne skutki wojny polsko–szwedzkiej jaskrawo ukazały się dopiero w latach trzydziestych, ale w końcu trzeciej dekady siedemnastego stulecia, o czym już wspomniano, objawiły się wzmożonym obrotem na rynku kredytu hipotecznego i obrotu nieruchomości.

Wzmożony ruch i obrót na analizowanym rynku w latach dwudziestych świadczy o tym, że mimo problemów monetarnych i trwającej wojny czas ten można wciąż zaliczyć do okresu dobrej koniunktury gospodarczej. Jednak gwałtowny wzrost obrotów w tym dziesięcioleciu niewątpliwie krył już w sobie załączki nadchodzących trudności gospodarczych. A. Mączak w pracy dotyczącej gospodarstwa chłopskiego na Żuławach Malborskich zauważył, iż wzrost obrotu nieruchomościami można wiązać ze wzrostem trudności gospodarczych; pojawiało się wielu sprzedających, brakowało natomiast chętnych na kupno⁸.

Również tendencje rozwojowe na rynku kredytu hipotecznego, które na ogół są interpretowane przez badaczy jako odzwierciedlenie lepszej koniunktury, mogą być postrzegane jako sygnał zastoju w gospodarce. Tłumaczone jest to w ten sposób, że z powodu stagnacji kontrahenci wycofywali swoje kapitały z handlu i produkcji, by następnie ulokować je na bezpiecznym rynku kredytu hipotecznego, przy założeniu, że zjawisko takie odnosi się do krótkiego odcinka czasu, ponieważ w okresie dłuższego kryzysu ciągły dopływ kapitałów na rynek kredytu hipotecznego byłby niemożliwy⁹.

Zwiastunem kłopotów finansowych była również rosnąca wielkość kredytu pasywnego, co oznaczało, że coraz więcej toruńskich parcel było przymusowo obciążanych długami innej proveniencji, ponieważ torunianie nie mogli ich w wyznaczonym czasie spłacić. Z drugiej strony wciąż malejąca liczba spraw spornych i coraz mniejsze sumy dłużne w nich występujące, a co ważniejsze, mała liczba spraw zakończonych intromisją lub rumacją w zadłużoną nieruchomość, są dowodem na to, że w okresie tym torunianie nie borykali się jeszcze z poważnymi trudnościami finansowymi.

Przedstawione powyżej wnioski potwierdzają tezę, panującą dotychczas w literaturze, o pomyślnej koniunkturze gospodarczej w Toruniu w pierwszym

⁸ A. Mączak, *Gospodarstwo*, s. 255–256.

⁹ R. Czaja, *Rynek*, s. 27.

trzydziestoleciu XVII w.¹⁰ Toruń, dzięki umiejętnej polityce gospodarczej władz miejskich, jak również poszczególnych obywateli miasta, potrafił utrzymać korzystne dla siebie warunki rozwoju ekonomicznego, gdy tymczasem gospodarka Rzeczypospolitej odnotowywała coraz więcej elementów kryzysowych, których istotnymi przyczynami były: niekorzystna dla Polski zmiana relacji cen w systemie rynkowym Europy, antymiejska polityka polskiej szlachty oraz rozwój gospodarki folwarczno-pańszczyźnianej na wsi. Sytuacja ta zmieniła się w czwartej dekadzie XVII w., kiedy to Toruń powoli zaczynał upodabniać się, pod względem gospodarczym, do reszty kraju. Niewątpliwie na taki obrót sprawy miały znaczny wpływ skutki wojny polsko-szwedzkiej z lat 1626–1629. Wydaje się jednak, iż zdecydowanie większą rolę odegrały tu wspomniane wyżej procesy, które już wcześniej i w skali całego kraju były przyczynami stopniowo pogarszającej się sytuacji gospodarczej.

Liczba operacji hipotecznych w latach trzydziestych dalej rosła, chociaż już nie tak intensywnie jak w poprzednim dziesięcioleciu. Zupełnie inaczej zachowywał się rynek obrotu nieruchomościami; tu liczba zawieranych kontraktów gwałtownie malała. Tendencja spadkowa dotyczyła także obrotów pieniężnych przy transakcjach kupna-sprzedaży. Natomiast po raz pierwszy obroty pieniężne przy wszystkich operacjach hipotecznych były rosnące, na ogół wzrost był dość gwałtowny, co przy minimalnej już dewaluacji w tym czasie, zresztą sztucznie i tylko chwilowo powstrzymanej, świadczy o dużym realnym wzroście obrotów. Z pewnością spadek obrotów nieruchomościami, będący prawdopodobnie wynikiem braku pieniądza w obiegu, był symptomem stagnacji w ekonomice miasta. Pozornie mogłoby temu zaprzeczyć dalsze ożywienie na rynku kredytu hipotecznego. Gdy jednak przypatrzymy się bliżej procesom tu zachodzącym, okaże się, że i ta sfera finansów odzwierciedla pierwsze elementy kryzysowe. Rosła tu bowiem liczba i wielkość pożyczek hipotecznych, co wiązało się z coraz silniejszym zadłużeniem toruńskich nieruchomości; był to zapewne kolejny skutek braku pieniądza w mieście i próba pozyskania go poprzez pożyczki hipoteczne. Co prawda przez całe to dziesięciolecie dochodziło do równie dużej liczby i wielkości kwitacji, co oznacza, że pożyczki były na bieżąco spłacane, jednak ich wciąż gwałtownie rosnąca tendencja sugeruje, że pożyczki były spłacane tylko po to, aby zaraz zaciągnąć następny, większy kredyt, stąd toruńskie działki były stopniowo coraz bardziej zadłużane.

O rosnącym zadłużeniu hipotecznym świadczy również wzrost obrotów starymi obciążeniami. Dłużnicy, którzy nie mogli ich zwrócić, odraczali ich spłatę, przenosząc je na inne nieruchomości i osoby, a wierzyciele, nie mogąc odzy-

¹⁰ S. Cackowski, *Życie gospodarcze*, [w:] *Historia Torunia*, pod red. M. Biskupa, t. II, cz. 2, Toruń 1994; A. Mączak, *Kredyt w gospodarce chłopskiej na Żuławach Malborskich początku XVII w.*, *Przegląd Historyczny*, 1960, t. 51, z. 2, s. 286.

skać swoich pieniędzy od dłużników, odstępowali swoje wierzytelności osobom trzecim. Rosły także sumy kredytu pasywnego, co też jest oznaką postępującego zadłużenia. Przede wszystkim jednak wzrost zadłużenia toruńskich parcel jest widoczny poprzez sprawy sporne o dług hipoteczny. Tu po raz pierwszy obserwujemy znaczny wzrost liczby spraw spornych i sum dłużnych ich dotyczących. Bardzo wyraźny jest również wzrost liczby spraw spornych zakończonych intromisją lub rumacją w nieruchomości, co oznacza, że coraz częściej dochodziło do bankructw wśród toruńskiej społeczności.

Reasumując można stwierdzić, iż w czwartej dekadzie XVII w. dokonał się w Toruniu wyraźny zwrot w koniunkturze gospodarczej; po generalnie pomyślnych i dostatnich pierwszych trzydziestu latach siedemnastego stulecia nastąpiło jej załamanie i stopniowy zwrot w kierunku niekorzystnych tendencji w sferze ekonomicznej. Rosło zadłużenie torunian, zaczynało brakować pieniądza obiegowego, społeczeństwo ubożało, a rynek wykazywał symptomy stagnacji. Jednak nie można tej sytuacji określać mianem kryzysu gospodarczego, były to dopiero pierwsze, ale już wyraźne przejawy stagnacji i ewidentne zakończenie okresu pomyślnej koniunktury. Poważne osłabienie aktywności gospodarczej miasta – o czym dowiadujemy się z literatury – nastąpiło w latach czterdziestych, a o kryzysie gospodarczym można mówić dopiero w odniesieniu do drugiej połowy XVII stulecia¹¹.

(Praca przewidziana do druku w „Rocznikach TNT”).

WYDZIAŁ II

FILOLOGICZNO-FILOZOFICZNY

POSIEDZENIA KOMISJI FILOLOGICZNEJ

Posiedzenie naukowe dnia 30 I 2001 r.

Dr Zygmunt Dokurno: *O redagowaniu „Słownika języka Adama Mickiewicza” w pracowni toruńskiej.*

Posiedzenie naukowe dnia 24 X 2001 r.

Prof. dr hab. Jerzy Smulski(UMK): *Wariantywność socrealistycznego tekstu literackiego jako problem badawczy.*

¹¹ Ibid.

Termin „wariantywność” (czy „wariant tekstu”) pojawia się w badaniach literackich w dwojakim kontekście. Po pierwsze, w odniesieniu do literatury ustnej (folkloru), gdzie wariant jest jedną z wielu wersji utworu żyjącego w przekazach ustnych. Po drugie, w odniesieniu do literatury pisanej; tu wariant definiowany jest jako zmiana tekstu dzieła dokonana przez autora. Warianty bywają dzielone na stylistyczne (gdy zmiana obejmuje niewielki odcinek tekstu, np. jedno lub kilka słów) i redakcyjne (gdy zmiana dotyczy kompozycji lub obrazowania). Tak pojmowana wariantywność stanowi przedmiot zainteresowania tekstologii (warianty tekstu odnotowywane są w aparacie krytycznym wydań naukowych).

Zaproponowana powyżej definicja wariantu sugeruje, że źródłem powstania wariantów jest dążenie autorów do nadania swym tekstom najdoskonalszej formy. Badacze tej problematyki wskazują jednak i na inne przyczyny powstawania wariantów: błędy popełniane przez drukarzy, działalność cenzury prewencyjnej. Jednak żadna z wymienionych tu przyczyn – rozpatrywana z osobna – nie wyjaśnia mechanizmu powstawania tekstowych wariantów na gruncie literatury socrealistycznej, dla której zjawisko to jest niezwykle charakterystyczne z dwóch powodów: po pierwsze, ze względu na jego specyficzny mechanizm; po drugie, ze względu na skalę.

Wspomniany mechanizm, jak trafnie zasygnalizowali przed laty sławiści amerykańscy (przede wszystkim M. Friedberg), wynika ze ścisłych związków, jakie w okresie stalinizmu łączyły literaturę i politykę. Socrealistyczna wariantywność nie jest więc związana ani z chęcią ulepszenia dzieła przez autora, ani z działaniami cenzury prewencyjnej. Można jednak postawić i tezę odwrotną: socrealistyczna wariantywność wynika i z chęci swoiście pojmowanego ulepszenia dzieła, i z szeroko rozumianych działań cenzorskich; stanowi najczęściej wypadkową tych dwóch czynników.

Owo poprawienie dzieła polega na dostosowaniu jego wymowy ideowej do obowiązujących w danym momencie. Literatura socrealistyczna (jak wszelka literatura tendencyjna) pozostawała w ścisłym związku z – termin Susan Suleiman – ideologicznym (doktrynalnym) intertekstem. Zmiana owego intertekstu, który w wypadku literatury socrealistycznej daje się sprowadzić do zawartości ówczesnych dokumentów politycznych, pociągała za sobą konieczność wprowadzenia do utworu wielorakich korekt; dzięki nim wymowa dzieła znów stała się zgodna z obowiązującą linią ideologiczną.

Trudno orzec, na ile wprowadzanie tego rodzaju modyfikacji stanowiło samodzielną inicjatywę twórcy, na ile zaś było inspirowane czy stymulowane w sposób instytucjonalny. Mariusz Zawodniak szczególną rolę w tym zakresie przypisuje krytyce literackiej. Z jego uwag wynika, że wprowadzane do „wydania drugiego poprawionego” modyfikacje są zawsze efektem sugestii formułowanych przez krytykę literacką. Zapewne można odnaleźć dzieła, które sta-

nowią przykład potwierdzający tezę przywołanego badacza. Szczególnie wdzięczną egzemplifikacją będzie tu *Popiół i diament* (gdzie wersja z 1954 roku została zredagowana pod wyraźnym wpływem opinii wyrażonych w recenzji M. Kierczyńskiej), ale z podobną sytuacją stykamy się także w wypadku *Węgla* Aleksandra Ścibora-Rylskiego (zmiany dokonane w 2. wersji jako reakcja na uwagi zawarte w recenzji G. Lasoty), i wypadku *Lewantów* Andrzeja Brauna (modyfikacje wprowadzone do 2. wersji jako reakcja na krytyczne uwagi zawarte w recenzji B. Rafałowskiej). Istnieją jednak utwory, w których wypadku, analizując zmienioną wersję, nie dostrzeże się wpływu opinii krytycznych na charakter wprowadzonych modyfikacji. Jako wymowny przykład może tu posłużyć *Władza* Tadeusza Konwickiego, gdzie nie można zauważyć związku między poprawkami a sugestiami krytyki; w niektórych wypadkach modyfikacje wprowadzane są nawet niejako wbrew sugestiom krytyków.

Sam Konwicki, komentując zmiany wprowadzane do kolejnej wspomnianej powieści, użył celnej metafory: „akuszerzy książki”; autor *Władzy* napisał: „zgodzałem się, żeby w jakichś dla mnie niejasnych szczegółach pragmatyki ideowo-partyjnej grzebali akuszerzy książki. Wielu z nich zapomniałem, a tych, co pamiętam, nie wymienię, bo jeśli zgodziłem się na poprawki, to ja sam za nie odpowiadam. Myślę, że i różnice w wydaniach wynikały z różnic sytuacji politycznych i wymęczono na mnie jakieś skreślenia albo niewielkie dopisanie”.

W tym momencie warto wrócić do tezy o roli cenzury jako czynnika współsprawczego socrealistycznej wariantowości tekstów (pojęcie „cenzura” traktuje się tu szeroko, tak jak uczyniła to przed kilku laty Marta Fik; badaczka ta pisała, że Główny Urząd Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk nie był ani jedyną, ani samodzielną instytucją obdarzoną zadaniami cenzorskimi: „Na straży tego, co słuszne, bezpieczne, »socjalistyczne«, ewentualnie »konstruktywnie krytyczne«, stały zarówno rozliczne rady, komisje kwalifikacyjne, jak i wielka ilość osób, zajmująca kierownicze stanowiska w ministerstwach, wydawnictwach, redakcjach, zespołach filmowych, teatralnych etc., etc.”).

Wydaje się, że owi „akuszerzy książki” (a ściśle: „akuszerzy” jej zmienionej wersji), o których pisze Konwicki, byli raczej nie cenzorami w sensie ścisłym, lecz redaktorami zatrudnionymi w wydawnictwie; ich działania miały jednak kryptocenzorski charakter (warto przypomnieć w tym kontekście termin „wydawca-cenzor”, którego używa M. Friedberg). Można sądzić, że sytuacja opisywana przez Konwickiego miała charakter modelowy, co stanowi potwierdzenie tezy Mariusza Zawodniaka, że utwór literacki w okresie stalinizmu był dziełem kolektywnym, bo o jego kształcie decydowały opinie krytyki oraz ingerencje cenzorskie i kryptocenzorskie. Dodajmy, że rozmiarów owych cenzorskich ingerencji (*ergo* – „wkładu” cenzury w ową kolektywną pracę nad nową

redakcją tekstu) nie można dziś ocenić, ponieważ w archiwach nie zachowały się odbitki, na które cenzor nanosił swe poprawki.

Skalę zjawiska określają cztery parametry: po pierwsze, liczba tekstów, które zostały przeredagowane; po drugie, liczba wariantów konkretnego tekstu; po trzecie, liczba zmian w danej redakcji (w stosunku do poprzedniej); po czwarte, jakościowy charakter wprowadzanych zmian.

Sprawa pierwsza to kwestia liczby utworów przeredagowywanych w latach 1949–1956. Liczba ta jest nad wyraz trudna do oszacowania (zwłaszcza w wypadku tekstów poetyckich). W wypadku utworów prozatorskich i dramatycznych, ogłaszanych jako druki zwarte, wskazówką może być informacja pomieszczona czy to na stronicy tytułowej, czy to w metryczce książki (taką notkę odnajdujemy np. w *Fundamentach* Jerzego Pytlakowskiego oraz w powieści Bohdana Hamery *Na przykład Plewa*); informacja wskazująca, że chodzi o „wydanie drugie poprawione”. Brak wspomnianej notki nie oznacza, iż tekst przedrukowywany kolejnej edycji został przedrukowany bez jakichkolwiek zmian w stosunku do poprzedniej. Jako przykład może posłużyć 2. wydanie książkowe *Władzy*, różniące się od wydania 1., choć jakichkolwiek wzmianek o tym nie odnajdujemy w tytulaturze książki. Osobny problem stanowią utwory epickie czy dramatyczne, które miały pierwodruk prasowy, tu bowiem raczej nie można liczyć, iż w 1. wydaniu książkowym odnajdziemy sygnały dotyczące zmian w stosunku do edycji prasowej. Sprawa zaś najbardziej skomplikowana to teksty poetyckie; większość z nich miała wszak pierwodruk prasowy. By określić, czy istnieją warianty tekstowe danego utworu, należałoby porównać tekst opublikowany w prasie z tekstem ogłoszonym w tomiku poetyckim oraz z przedrukami w wyborach wierszy oraz antologiach. Podobnego zabiegu należałoby dokonać także w wypadku tekstów krytycznoliterackich i do nich bowiem mogły – przy przedruku w książkach – zostać wprowadzone modyfikacje. Dopiero tego rodzaju żmudne czynności pozwoliłyby na ustalenie, w jakim stopniu wariantywność stanowiła zjawisko typowe dla literatury socrealistycznej. Przekonanie o wszechogarniającym charakterze tego zjawiska – choć być może trafne – oparte jest niemal wyłącznie na intuicji.

Sprawa druga wiąże się z liczbą wariantów danego utworu literackiego. Ze względu na stosunkowo krótki – bo obejmujący zaledwie 5 lat – okres, gdy socrealizm był w Polsce obowiązującą doktryną literacką, liczba tekstowych wariantów danego utworu nie jest zbyt duża; nie ma więc polskiego odpowiednika *Cementu* F. Gładkova z jego bez mała 40 wariantami. Liczba wariantów – zwłaszcza w wypadku utworów prozatorskich – wynosi co najwyżej trzy (pierwodruk prasowy, 1. i 2. wydanie książkowe).

Problem trzeci łączy się z liczbą zmian w danej redakcji w stosunku do poprzedniej. Zróżnicowanie jest tu – jeśli za przykład wziąć tylko utwory prozatorskie – ogromne. Do trzeciej (odpowiadającej 2. wyd. książkowemu) wersji

Władzy pisarz wprowadził zaledwie 7 modyfikacji w stosunku do wersji poprzedniej (odpowiadającej 1. wyd. książkowemu). Natomiast – jeśli wierzyć Grzegorzowi Lasocie – Aleksander Ścibor-Rylski wprowadził do 2. redakcji *Węgla* aż 800 poprawek. Podobnie dzieje się w wypadku *Fundamentów* Pyłkowskiego: w 2. redakcji (odpowiadającej 2. wyd. książkowemu) odnajdujemy kilkaset modyfikacji.

Sprawa ostatnia to jakościowy charakter wprowadzanych zmian, a więc ich wpływ na ideowo-artystyczny sens utworu. W 2. wersji *Fundamentów* słowo „Niemiec” („niemiecki”) nie pojawiało się w negatywnym kontekście, zostało bowiem zastąpione przez wyraz „hitlerowiec” („hitlerowski”). Druga redakcja wspomnianej powieści pochodzi z 1950 roku (pod wstępem do niej widnieje datacja: lipiec 1950), a więc po powstaniu NRD. W trosce o polityczną poprawność zaprzestano wówczas w publikacjach używania słowa „Niemiec” w kontekście negatywnym; istnieli wszak i „dobrzy Niemcy”, którzy mieszkali w NRD. Stąd zastępowanie „Niemca” „hitlerowcem” czy – rzadziej – „faszystą”. Tego typu modyfikacje zgodne są z ówczesnym rytuałem, nie mają jednak większego wpływu na sens utworu. Inaczej rzecz się przedstawia w wypadku *Lewantów*, zmiany fabularne dokonane w drugiej redakcji (wyraźnie – o czym była mowa powyżej – pod wpływem sugestii krytyki) wpływają na sens ideowy utworu, wyeliminowane zostają bowiem pewnie elementy, które sprawiały, że obraz rzeczywistości na przełomie lat 40. i 50. wydawał się krytyce zbyt pesymistyczny. Dodać jednak trzeba, że nie ma chyba prostej zależności między typem wariantu (stylistycznym lub redakcyjnym) a jego jakościowym charakterem, tj. wpływem, jaki wywiera na sens ideowy dzieła. Również wariant czysto stylistyczny może bowiem w istotny sposób modyfikować sens ideowy utworu, czego przykłady można by z łatwością znaleźć w polskiej literaturze socrealistycznej.

Osobnym problemem jest kwestia granic wariantowości, a więc pytanie o to, kiedy kolejna redakcja stanowi wariant, kiedy zaś – już nowy utwór. W tomiku Wiktora Woroszyńskiego *Śmierci nie ma!* pomieszczony został utwór *Na odwrocie nekrologu Wincentego Pstrowskiego*; wierszowi temu cały tom zawdzięcza tytuł, w nim bowiem pojawia się fraza „śmierci nie ma”. W wyborze wierszy Woroszyńskiego z 1955 roku poeta przedrukował 9 (z 17) wierszy opublikowanych w tomie *Śmierci nie ma!* We wspomnianym wyborze nie odnajdujemy wiersza *Na odwrocie nekrologu Wincentego Pstrowskiego*; jest tam natomiast wiersz *Pstrowski* (utworu pod tym tytułem nie było z kolei w tomie *Śmierci nie ma!*). Warto przypomnieć, że recenzując tom *Śmierci nie ma!*, Grzegorz Lasota poddał wiersz daleko idącej krytyce (brak logicznego toku, dziwaczne wtręty, niedorzeczny obraz itp.). Wiersz *Pstrowski* można by więc potraktować jako nową redakcję utworu *Na odwrocie nekrologu...* zmodyfikowaną pod wpływem sugestii krytyka. Kłopot w tym, że w tej „nowej wersji” –

oprócz organizującej sens ideowy utworu frazy „śmierci nie ma” – nie powtarza się żaden element z wersji poprzedniej; trudno jest więc rozstrzygnąć, czy to wariant tekstowy, czy nowy utwór.

POSIEDZENIA KOMISJI HISTORII SZTUKI I KONSERWATORSTWA

Posiedzenie naukowe dnia 4 IV 2001 r.

Mgr Marta Smolińska-Byczuk (UMK): „Leon Wielki przed Attylą wodzem Hunów” Józefa Mehoffera – ślad początku.

Posiedzenie naukowe dnia 22 V 2001 r.

Mgr Monika Jakubek (UMK): *Relief z „Zaśnięciem NMP” z kościoła Mariackiego w Gdańsku. Przyczynek do badań nad sztuką gdańską około 1400 r.*

Posiedzenie naukowe dnia 16 XI 2001 r.

Prof. dr hab. Zygmunt Kruszelnicki (UMK): *Obraz „Przybycie Krzyżaków na Ziemię Chełmińską” – nowe aspekty.*

Znajdujący się w zbiorach Muzeum Okręgowego w Toruniu obraz „Przybycie Krzyżaków na Ziemię Chełmińską” namalowany w roku 1713 został opracowany (pomijając pomniejsze wzmianki) dwukrotnie. Przez Zygmunta Kruszelnickiego: *Historyzm w sztuce Torunia XVIII w.*, Teka Komisji Historii Sztuki V, Warszawa-Poznań 1972, s. 19 n., oraz Janinę Kruszelnicką: *Portret na Ziemi Chełmińskiej*, cz. II, Toruń 1983, poz. 37.

Obydwa te opracowania pozornie jednak tylko wyczerpały problematykę tego interesującego dzieła. Rzecz w tym, że praktycznie nie znany na naszym gruncie był wówczas obraz na płótnie o wymiarach 180 x 160 cm z około 1600 r. znajdujący się w Muzeum Miejskim w Sterzing (w języku włoskim: Vipiteno) w południowym Tyrolu należącym dzisiaj do Włoch. Obraz ten spopularyzowany został (znów pomijając wcześniejsze wzmianki) przez norymberską wystawę 800-lecia zakonu krzyżackiego i wydany w związanym z nią katalogu: *800 Jahre Deutscher Orden. Ausstellung des Germanischen National-museums Nürnberg, Gütersloh-München 1990*, poz. III. 44.

Obraz ten stanowi wyraźny pierwowzór zasadniczego układu kompozycyjno-ikonograficznego zastosowanego na obrazie toruńskim. Anonimowy obraz ze Sterzing, ufundowany przez tamtejszego komtura krzyżackiego Kaspra Macieja barona von Walkenstein-Trostburg, pod względem czysto artystycznym reprezentuje poziom wyższy od toruńskiego, aczkolwiek też nie specjalnie wysoki. Obraz ze Sterzing upamiętnia wyprawę, jaką w r. 1593 r odbył ówczesny

wielki mistrz zakonu krzyżackiego Maksymilian Habsburg – skądinąd dwukrotny niedoszły kandydat do tronu polskiego w latach 1574 i 1576 – przeciwko Turkom na obszarze Chorwacji. Główne „zderzenie” odbyło się w pobliżu miejscowości Petrinja. Dla charakteru wojennego obrazu jest istotne, iż podczas tej wyprawy w 1593 r., w której udział brało ponad 30 rycerzy i ponad 70 sług zakonnych, wszyscy ubrani byli jak rycerze: w płaszcze na pancerzach i krzyże na piersi. Również na toruńskim obrazie wszyscy wojownicy krzyżacy wyglądają jak rycerze. Cała ta wyprawa z końca XVI w. ujęta została w Sterzing w sposób historyzujący, wkomponowana w scenę z początku XIII w. wypisaną z Kroniki Dusburga. Krzyżacy z końca XVI w. zastąpili tu swoich współbraci sprzed trzystukilkudziesięciu lat, a szesnastowieczni Turcy weszli w miejsce trzynastowiecznych Prusów.

Wiadomo, jak dalek kształtowały się stosunki na styku południowej części Świętego Cesarstwa Rzymskiego Narodu Niemieckiego i północno-zachodniej rubieży Cesarstwa Otomańskiego. Po długich walkach schyłku XVII w. i pokoju karłowickim w 1699 r. granica tych państw przesunęła się na linię rzeki Sawy. Pomimo wojen ciągnących się jeszcze przez cały prawie wiek XVIII Turcy przestali już w istocie zagrażać Cesarstwu Niemieckiemu, w związku z czym także rola Krzyżaków jako „pogromców Turków” odchodziła coraz bardziej w przeszłość.

Kiedy więc w roku 1713 w Silandro (Schlanders) powstawało „Przybycie Krzyżaków” (dziś w Toruniu) cała problematyka „antyturska” była już mocno przebrzmiała. Natomiast w roku 1684 (przypadkowo akurat w następnym roku tzw. odsieczy wiedeńskiej) ukazało się bogato ilustrowane dzieło K. Hartknocha *Alt und Neues Preussen...*, o którego znaczeniu dla toruńskiego obrazu niegdyś obszernie pisałem. Anonimowy twórca realizujący zamówienie Jana Jakuba Gliera w komturstwie Schlanders kierował się przede wszystkim tendencjami historyzującymi. Stąd ten bogaty zestaw fantastycznych „pruskich sztandarów” (wziętych żywcem z Hartknocha), który na obrazie toruńskim zastąpił ów jedyny „smoczy” sztandar, jaki mają Turcy na obrazie w Sterzing.

Gdyby fundator i twórca toruńskiego obrazu mieli więcej inwencji i talentu, być może zrealizowałiby go konsekwentnie w duchu historyzmu, ukazującego XIII-wieczne wydarzenia przez „okulary” Hartknocha. Wtedy Prusowie wyglądaliby tak jak w *Alt und Neues Preussen...* – w kusych „prehistorycznych” strojach. Jednak twórcy toruńskiego obrazu poszli raczej po najmniejszej linii oporu: połączyli elementy z Hartknocha z całym schematem wzorca ze Sterzing, zrealizowanego przed z górą 100 laty. W ten sposób obraz toruński stał się swoistą hybrydą: jeśli rozpatruje się go na tle historyzmu z początku XVIII w. – postaci Turków są tu jednak obcym anachronizmem.

Tak więc obraz toruński dopiero w konfrontacji ze swym poprzednikiem ze Sterzing ukazuje się w pełnym świetle. Pozostaje jeden jeszcze problem: czy

obraz ze Sterzing ze swym układem kompozycyjnym „Obrony toruńskiego dębu” nie ma jakichś wcześniejszych – sprzed przełomu XVI/XVII w. – pierwowzorów. Stojący najbliżej tych spraw badacze krzyżacy z południowych Niemiec dotąd tego nie wysiedzili i sprawa ta pozostaje nadal otwarta.

Posiedzenie naukowe dnia 30 XI 2001 r.

Mgr Elżbieta Wiśniewska (UMK): *49 Biennale Sztuki w Wenecji*.

POSIEDZENIA KOMISJI BIBLIOGRAFII I BIBLIOTEKOZNAWSTWA

Posiedzenie naukowe dnia 28 XI 2001 r.

Mgr Bożena Bednarek-Michalska (UMK): *Ocena jakości bibliotekarskich serwisów informacyjnych udostępnianych w Internecie*.

WYDZIAŁ III

MATEMATYCZNO-PRZYRODNICZY

Posiedzenie naukowe dnia 14 XII 2001 r.

Prof. dr hab. Daniela Szymańska (UMK) przedstawiła pracę prof. dra hab. Jerzego Makowskiego (PAN, Gdańsk) i dr Anny Tomczak (Państwowy Instytut Geologiczny, Gdańsk): *Stany wody Wisły w Toruniu w świetle pomiarów z ostatnich dwóch stuleci*.

(Praca przewidziana do druku w „Studia Societatis Scientiarum Torunensis”, Sectio C. Geographia et geologia).

Prof. dr hab. Daniela Szymańska (UMK) przedstawiła do druku pracę *Historia Zakładu Gleboznawstwa we wspomnieniach profesora Zbigniewa Prusinkiewicza*.

Dr hab. Maria Stankiewicz (UMK): *Mechanizmy działania neurotoksyn*.

POSIEDZENIA KOMISJI GEOGRAFICZNO-GEOLOGICZNEJ

Posiedzenie naukowe dnia 7 III 2001 r.

Prof. dr hab. Leon Andrzejewski (UMK) i dr Antoni Olszewski (UMK): *Udział geomorfologów Instytutu Geografii UMK w badaniach na Islandii w świetle konferencji w Anglii „Iceland 2000”*.

Posiedzenie naukowe dnia 22 XI 2001 r.

Prof. dr hab. Daniela Szymańska (UMK): *Procesy urbanizacyjne w Polsce w drugiej połowie XX wieku*.

POSIEDZENIA KOMISJI NAUK MEDYCZNYCH

Posiedzenie naukowe dnia 17 II 2001 r.

Prof. dr hab. med. Krzysztof Bielecki (CMKP PSK nr 1 w Warszawie): *Urazy jelita grubego*.

Prof. dr hab. med. Jerzy Polański (AM w Warszawie): *Urazy wątroby i śledziony*.

Posiedzenie naukowe dnia 28 IV 2001 r.

Prof. dr hab. med. Waldemar Kozuszek (Uniwersytet w Bochum): *Mnogie obrażenia ciała na podstawie własnego materiału klinicznego*.

Posiedzenie naukowe dnia 19 V 2001 r.

Prof. dr hab. med. M. Brocki (WAM w Łodzi): *Leczenie obrażeń powodowanych falą uderzeniową*.

Prof. dr hab. med. Z. Mackiewicz, dr hab. med. S. Mołski (AM w Bydgoszczy), prof. dr hab. med. Waldemar Jędrzejczyk, dr med. M. Janowski, prof. dr hab. med. Arkadiusz Jawień (AM Toruń-Bydgoszcz): *Własne doświadczenia w leczeniu pękniętych tętniaków aorty*.

WYDZIAŁ IV
NAUK PRAWNYCH, SPOŁECZNYCH I EKONOMICZNYCH

Posiedzenie naukowe dnia 17 VII 2001 r.

Dr Dariusz Mak i ła (UMK) przedstawił pracę własną: *Władza wykonawcza w dobie kryzysu Rzeczypospolitej (1648–1763). Studium historyczno-prawne.*

POSIEDZENIA KOMISJI EKONOMICZNEJ

Posiedzenie naukowe dnia 24 XI 2001 r.

Prof. dr hab. Wojciech Kosiedowski, mgr Marzena Piotrowska-Trybull (UMK): *Konkurencyjność jako czynnik współczesnego rozwoju regionalnego.*

Konkurencyjność systemów społeczno-gospodarczych w dobie globalizacji gospodarki światowej oraz integracji europejskiej nabrała nowego, głębszego znaczenia. Intensywność oraz skala wykorzystania potencjału regionu, a także umiejętność przyciągnięcia zewnętrznych czynników rozwoju zadecyduje o jego awansie lub też marginalizacji w najbliższych latach.

Konkurencyjność to zdolność skutecznego rywalizowania. Można ją rozpatrywać w ujęciu przedmiotowym i podmiotowym. W ujęciu podmiotowym odnosi się do przedsiębiorstw, państw, organizacji międzynarodowych oraz regionów. Decyduje o jakości życia w regionie, na którą składa się kilka elementów: warunki mieszkaniowe, dostęp do placówek edukacyjnych, służby zdrowia oraz opieki społecznej, stan środowiska naturalnego, warunki prowadzenia działalności gospodarczej i in. Atrakcyjność regionu w danym momencie może być odnoszona w stosunku do innych regionów lub też do okresów wcześniejszych. W związku z tym mamy do czynienia z dwoma pojęciami: pozycji konkurencyjnej oraz zdolności konkurencyjnej. Pierwsze określa miejsce regionu w rankingu konkurujących regionów (np. pod względem wartości PKB na mieszkańca), definiowane jest także jako konkurencyjność wynikowa, która związana jest z analizą elementów w ujęciu statycznym. Drugie natomiast rozumiane jest jako proces zmian zachodzących w regionie, które pozwalają mu na aktywne uczestnictwo w procesie rywalizacji z innymi regionami. Wśród czynników określających potencjał konkurencyjny regionów wyróżnia się: strukturę gospodarki, poziom przemysłowienia, strukturę własności, działalność inwestycyjną i innowacyjną, eksport oraz zdolność do tworzenia atrakcyj-

nego wizerunku. Potencjał konkurencyjny regionu wpływa na decyzje podmiotów z zewnątrz, dotyczące np. przeniesienia działalności gospodarczej, zmiany miejsca zamieszkania, napływu inwestycji zagranicznych itp.

W poniższych tabelach zawarte są dane charakteryzujące strukturę administracyjno-terytorialną, ludnościową oraz gospodarczą wybranych regionów polskich.

Tabela 1. Powierzchnia oraz podział administracyjny badanych województw, 1999 r.

Województwo	Powierzchnia w tys. km ²	% powierzchni ogółem	Liczba powiatów	Liczba gmin ogółem	Liczba gmin w podziale na:		
					miejskie	miejsko-wiejskie	wiejskie
Polska	312 685	100,0	308	2 489	318	567	1 604
Kujawsko-Pomorskie	17 970	5,8	19	144	17	35	92
Lubuskie	13 984	4,5	11	83	9	33	41
Podlaskie	20 180	6,5	14	118	13	23	82

Źródło: Rocznik Statystyczny Województw, GUS, Warszawa 2000.

Tabela 2. Ludność badanych województw, 1999 r.

Województwo	Ludność		Ludność w wieku, w tys. osób			% ludności miejskiej
	w mln osób	%	przedprodukcyjnym	produkcyjnym	poprodukcyjnym	
Polska	38 653,6	100,0	9 613,8	23 423,5	5 616,3	61,8
Kujawsko-Pomorskie	2 100,8	5,4	538,6	1 277,5	284,7	62,3
Lubuskie	1 023,5	2,6	265,4	627	131,1	64,7
Podlaskie	1 222,7	3,2	323,6	707	192,1	58,3

Źródło: Rocznik Statystyczny Województw, GUS, Warszawa 2000.

Tabela 3. Pracujący w gospodarce narodowej, w tym w sektorze prywatnym, 1999 r.

Województwo	Pracujący w gospodarce narodowej			Pracujący w sektorze prywatnym		
	w tys. osób	%	na 1000 mieszkańców	w tys. osób	%	w odsetkach
Polska	15 691,7	100,0	405,8	11 352,9	72,3	100,0
Kujawsko-Pomorskie	775,9	4,9	369,2	562,5	72,5	5,0
Lubuskie	356,7	2,2	348,5	250,8	70,3	2,2
Podlaskie	509,4	3,2	416,5	387,7	76,1	3,4

Źródło: Rocznik Statystyczny Województw, GUS, Warszawa 2000.

Tabela 4. Pracujący w poszczególnych działach gospodarki narodowej w badanych województwach, stan w dniu 30 IX 1999 r.

Województwo	Pracujący w rolnictwie		Pracujący w przemyśle i budownictwie		Pracujący w usługach rynkowych		Pracujący w usługach nierynkowych	
	w tys. osób	%	w tys. osób	%	w tys. osób	%	w tys. osób	%
Polska	4 334,0	27,6	4 341,6	27,7	4 701,3	30,0	2 314,8	14,8
Kujawsko-Pomorskie	202,5	26,1	230,8	29,7	219,9	28,3	122,7	15,8
Lubuskie	60,5	17,0	108,1	30,3	127,7	35,8	60,8	16,9
Podlaskie	230,3	45,2	92,1	18,1	111,8	21,9	75,2	14,8

Źródło: Rocznik Statystyczny Województw, GUS, Warszawa 2000.

Tabela 5. Sektor prywatny i nakłady inwestycyjne w gospodarce narodowej oraz nakłady w przemyśle, 1999 r.

Województwo	Sektor prywatny w gospodarce narodowej (podmioty zarejestrowane w systemie REGON)		Nakłady inwestycyjne w gospodarce narodowej (ceny bieżące)		Nakłady na działalność innowacyjną w przemyśle (ceny bieżące)	
	% ogólnej liczby podmiotów	%	%	w zł na 1 mieszkańca	%	w mln zł
Polska	75,0	100,0	100,0	3 259	100,0	16 295,6
Kujawsko-Pomorskie	70,9	4,5	3,7	2 239	3,5	576,9
Lubuskie	79,5	2,9	2,4	2 913	1,2	188,9
Podlaskie	67,5	2,2	1,7	1 904	0,9	149,1

Źródło: Rocznik Statystyczny Województw, GUS, Warszawa 2000.

Określenie pozycji konkurencyjnej regionu następuje w oparciu o analizę danych, które w kolejnym etapie są porównywane z wielkościami osiągniętymi przez inne regiony i na tej podstawie ustalane jest jego miejsce w rankingu. Ustalenie pozycji konkurencyjnej jest istotne z praktycznego punktu widzenia, pozwala między innymi na zidentyfikowanie czynników i barier rozwoju, tendencji zmian oraz opracowanie wniosków i rekomendacji dla polityki inter- i intraregionalnej.

III

MATERIAŁY BIO- I BIBLIOGRAFICZNE CZŁONKÓW WYDZIAŁÓW TOWARZYSTWA (ciąg dalszy)

Wydział III

BARCIKOWSKI ADAM urodził się 12 października w 1949 r. w Bydgoszczy. Szkołę podstawową ukończył w roku 1963, następnie zdał egzamin i został przyjęty do Liceum Ogólnokształcącego Nr 1 w Bydgoszczy, które ukończył egzaminem maturalnym w 1967 r. W tym samym roku zdał egzamin i rozpoczął studia na Wydziale Biologii i Nauk o Ziemi Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, na kierunku biologicznym. Pracę magisterską napisał pod kierunkiem prof. dra hab. K. Kępczyńskiego w Zakładzie Botaniki Ogólnej i w roku 1972 otrzymał dyplom magistra biologii. Pracę zawodową rozpoczął na piątym roku studiów (grudzień 1971 r.) w Zakładzie Systematyki i Geografii Roślin, na stanowisku technika. Od lipca 1972 r. do końca września 1981 pracował kolejno: na stanowisku asystenta naukowo-technicznego (do stycznia 1973 r.), jako asystent naukowo-badawczy (do marca 1974 r.), asystent (do września 1974 r.), potem jako starszy asystent. W czerwcu 1981 r. obronił pracę doktorską i otrzymał stopień doktora nauk przyrodniczych, a od października 1981 r. kontynuował pracę na stanowisku adiunkta. W 1995 r. uzyskał stopień doktora habilitowanego, a pięć lat później został zatrudniony na stanowisko profesora UMK. Od 1997 r. jest kierownikiem Zakładu Ekologii Roślin i Ochrony Przyrody Instytutu Ekologii i Ochrony Środowiska UMK. W roku 1985 ukończył na Wydziale Matematyki, Fizyki i Chemii UMK Podyplomowe Studium Teorii Systemów i Informacji. W latach 1987–1990, 1995–1997 oraz 1998/99 brał czterokrotnie udział w wyprawach polarnych PAN na Wyspę Króla Jerzego (Antarktyka). Podczas XX Polskiej Wyprawy Antarktycznej pełnił funkcję kierownika wyprawy. W 2000 r. uczestniczył w Toruńskiej Wyprawie Polarnej na Spitsbergen.

Spis prac: a) Rozprawy i artykuły: 1) Sezonowa zmienność chlorofilu *a* i *b* u *Majanthemum bifolium* w różnych warunkach siedliskowych. Acta Univ. N. Cop., Biologia, 1978, 21: 51–59. 2) Próba bilansu energetycznego na obszarze dorzecza rzeki Drwęcy, w grani-

cach województwa toruńskiego. [W:] Elementy programu ochrony i kształtowania środowiska dorzecza rzeki Drwęcy. Red. A. Swinarski, TNT, Toruń 1979, 10 pp. (współautorzy: R. Bohr, O. Budzyński, A. Nienartowicz). 3) Konduktometr Wozniesińskiego do mierzenia fotosyntezy netto i oddychania roślin w warunkach naturalnych. Wiad. Bot. 1980, 24: 197–202 (współautor M. Cymerski). 4) Tendenz zur regeneration der natürlichen Struktur (Diverstätsindex, Biomase und Chlorophyllgehalt) in Kiefermonokulturen im Gebiet der Tuchelere Heide. (In: Ephemorie. Red. K.-H. Hullbusch), J. Cramer, Braunschweig 1980, 235–248 (współautorzy J. Wilkoń-Michalska, A. Nienartowicz). 5) Horizontale Struktur, Phänologie und Produktivität der Waldkrautschicht im Reservat „Las Piwnicki“. (In: Struktur und Dynamik von Wäldern, Red. Dierschke HA.), J. Cramer, Vaduz 1982, s. 541–556 (współautorzy J. Wilkoń-Michalska, A. Nienartowicz). 6) Fotosynteza netto *Majanthemum bifolium* (L.) F.F. Schm. w warunkach naturalnych. Acta Univ. N. Cop., Biologia 25, Toruń 1983, 29–39. 7) Kształtowanie się wskaźników powierzchni asymilacyjnej i zawartości chlorofilu w runie zbiorowisk leśnych rezerwatu „Las Piwnicki“. Acta Univ. N. Cop., Biologia 25, Toruń 1983, 23–28 (współautorzy J. Wilkoń-Michalska, A. Nienartowicz). 8) Zmienność populacyjna *Lamium galeobdolon* w rezerwach „Las Piwnicki” i „Las Mariański“. Acta Univ. N. Cop., Biologia 25, Toruń 1983, 70–86 (współautorzy: U. Boińska, A. Nienartowicz). 9) Sezonowa dynamika zagęszczenia, biomasy, powierzchni asymilacyjnej, zawartości chlorofilu oraz intensywności wymiany gazowej czterech gatunków runa leśnego. Acta Univ. N. Cop., Biol., 1988, 32,69: 167–206. 10) Zawartość chlorofilu roślin w stadiach sukcesji wtórnej biocenozy suboceanicznego boru świeżego (*Leucobryo-Pinetum* Mat. 1962). Acta Univ. N. Cop. Biol., 1988, 29, 63: 189–198 (współautor T. Michalska). 11) Zastosowanie metod komputerowych w taksonomii, geografii roślin i socjologii roślin. Wiad. Bot. 1988, 32(3): 169–172 (współautorzy: A. Nienartowicz, K. Wieczorkowski). 12) Straty w globalnej produkcji pierwotnej /GPP/ ekosystemów leśnych wywołane zabiegami gospodarczymi. [W:] Ochrona przyrody Borów Tucholskich, Materiały pokonferencyjne, Bydgoszcz – Toruń 1988, s. 135–139. 13) Stan biomasy i zawartości chlorofilu w zbiorowiskach roślinnych okolic Stacji PAN im. H. Arctowskiego, Wyspa Króla Jerzego. [W:] Dorobek i perspektywy polskich badań polarnych. XVI Sympozjum Polarnie. Toruń. 19–20 września 1989 r. Red. A. Olszewski, Toruń 1989, pp 215–217 (współautor A. Oleksowicz). 14) Dynamika struktury fitocenozy w rezerwacie „Las Piwnicki” k. Torunia w latach 1970–1990. [W:] Taktyka adaptacyjna populacji i biocenozy poddanych antropopresji. Red. R. Bohr, M. Rejewski SGGW-AR, Warszawa 1990, z. 42: 114–139 (współautorzy: A. Nienartowicz, J. Wilkoń-Michalska, G. Wójcik). 15) Energy flow changes in related to the development of assimilatory organ biomass in suboceanic fresh pine forest *Leucobryo-Pinetum* Mat. 1962. Ecol. pol., 1991, 39 (3): 403–425 (współautorzy J. Wilkoń-Michalska, A. Nienartowicz). 16) Vegetationsveränderung im reservat „Las Piwnicki“. Phytocenosis., 1991, 3 (N.S.): 209–218 (współautorzy: A. Nienartowicz, J. Wilkoń-Michalska). 17) Differentiation in the structure and energy flow in phytocenoses with primary and secondary succession. [W:] Some ecological processes of the biological systems in North Poland. Red. R. Bohr, A. Nienartowicz, J. Wilkoń-Michalska, Uniwersytet M. Kopernika, Toruń 1992, 35–58. 18) Green biomass and chlorophyll of plant communities in primary succession of raised bog. Ecol. pol. 1992, 40(3): 353–370 (współautor M. Zbigniewicz). 19) Straty w produkcji pierwotnej brutto ekosystemów leśnych, wywołane zabiegami gospodarczymi w aspekcie „efektu cieplarnianego”. [W:] Bory Tucholskie. Walory przyrodnicze – Problemy ochrony – Przyszłość. Red. M. Rejewski, A. Nienartowicz, M. Boiński, Uniwersytet M. Kopernika, Toruń 1993, 271–282 (współautor P. M. Loro). 20) Roślinność lądowa regionu Zatoki Admiralicji i Zatoki Króla Jerzego (Wyspa Króla Jerzego, Sztetlandy Południowe, Antarktyka) – problemy ekologii zbiorowisk i populacji roślin naczyniowych. Wiad. Bot. 1993, 37 (3/4) 213–215 (współautor K. Zarzycki). 21) Bory Tucholskie jako laboratorium badań w zakresie relacji człowiek–przyroda.

Chrońmy Przyrodę Ojczystą 1993, 49(5): 66–85 (współautor A. Nienartowicz). 22) Zasady konserwacji i ochrony gruntów rolnych czasowo wyłączonych z produkcji. Zeszyty Problemowe Postępów Nauk Rolniczych 1994, 2/94: 19–35 (współautor A. Czarniecki, Seredyn). 23) Pozycje mszaków w zbiorowisku leśnym jako wyraz alternatywnej strategii życia. [W:] Alternatywna strategia życia na różnych poziomach organizacji. Red. H. Romanowska-Łakomy, St. Czacharowski. Prac. Wydaw., Polskie Towarzystwo Psychologiczne, Olsztyn 1994, 157–161 (współautor P. M. Loro). 24) Teoria sukcesji roślinności jako teoria adaptacyjna. Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 1994, 98 pp. 25) Porównanie biomasy igliwia sosny zwyczajnej (*Pinus sylvestris* L.) młodszych klas wieku ocenionej za pomocą metody pośredniej Lemkego i na podstawie drzew modelowych. Sylwan 1995, CXXXIX (1): 73–78 (współautor P. M. Loro). 26) Biomasa igliwia oraz cechy dendrometryczne samosiewów sosny (*Pinus sylvestris* L.) młodszych klas wieku, rozwijającej się na siedlisku boru świeżego. Sylwan 1995, CXXXIX (2): 53–62 (współautor P. M. Loro). 27) Biomass and chlorophyll of photosynthesizing organs of plant communities in secondary succession in pine forest habitat. Photosynthetica. 1996, 32(1): 63–76. 28) Wykorzystanie energii słonecznej przez fitocenozy leśne jako wskaźnik ich zrównowazenia ekologicznego. Sylwan 1996, CXL (1): 71–80 (współautor A. Nienartowicz). 29) Seasonal dynamics of chlorophyll content in selected plants on King George Island (Maritime Antarctic, South Shetland Islands). Polish Polar Studies 1997, 243–250 (współautor P. Loro). 30) Straty w produkcji pierwotnej brutto fitocenozy leśnych wywołane rębnią zupełną, od strony „efektu cieplarnianego”. Sylwan 1998, 3: 29–40 (współautor P. Loro). 31) Dynamika struktury runa fitocenozy leśnych w rezerwacie „Las Piwnicki” k. Torunia w latach 1973–1990. [W:] Metody numeryczne w badaniach struktury i funkcjonowaniu szaty roślinnej. Red. E. Kaźmierczak, A. Nienartowicz, A. Piernik, J. Wilkoń-Michalska, UMK, Toruń 1998, 215–224 (współautorzy: A. Nienartowicz, A. Piernik). 32) Studies on the biomass of selected species of Antarctic mosses on King George Island (South Shetland Islands, Antarctica). Polish Polar Research, 1999, 20(2): 181–187 (współautor J. Gurtowska). 33) Changes in chlorophyll content throughout the year in selected species of mosses on King George Island (South Shetland Islands, maritime Antarctic). Polish Polar Research, 1999, 20(2): 189–197 (współautor P. M. Loro). 34) Growth rate and biomass production of *Deschampsia antarctica* Desv. in the Admiralty Bay region (South Shetland Island, Antarctica). Polish Polar Research, 1999, 20(2): 199–208 (współautorzy: R. Łyżwińska, K. Zarzycki). 35) Wielofunkcyjna rola lasu. Ochrona przyrody – Gospodarka – Edukacja. OW Turpress, Toruń 1999, pp. 264 (współautorzy: M. Boinński, A. Nienartowicz). 36) Przyroda a wizje rozwoju cywilizacji. Próba eseju ekofilozoficznego. [W:] Wielofunkcyjna rola lasu. Ochrona przyrody–Gospodarka–Edukacja. Red: A. Barcikowski, M. Boinński, A. Nienartowicz. OW Turpress, Toruń 1999, pp 213–228 (współautor K. Łastowski). 37) Plant biomass structure of Antarctic terrestrial communities in relation to energy flow. Folia Fac. Sci. Nat. Masarykiane Brunensis, Geographia 2001, 25: 65–72 (współautor M. Luścińska). 38) *Deschampsia antarctica* Desv. (*Poaceae*) the only native grass from Antarctica. (In:) L. Frey (ed.) Studies on grasses in Poland. 367–377 (współautorzy: J. Czaplewska, I. Gielwanowska, P. Loro, J. Smykla J. & K. Zarzycki). 39) Struktura biosfery a rozwój cywilizacji. [W:] A. Papuziński, Z. Hull (red.), Wokół eko-filozofii, Wydawnictwo Akademii Bydgoskiej im. Kazimierza Wielkiego, Bydgoszcz 2001, 347–368 (współautor K. Łastowski). 40) Changes and variability in adaptation theory. Ecological Questions 2002 (1): 9–17. b) Inne: 41) Dynamic properties of forest ecosystems. Ed. D.E. Reichle – recenzja książki, Wiad. Ekol. 1982, 28(3/4): 233–235 (współautorzy: R. Bohr, A. Nienartowicz). 42) Bory Tucholskie – „region-laboratorium” badań relacji człowiek przyroda. Echo Borów Tucholskich, Bydgoszcz 1994, 8–12 (współautor A. Nienartowicz). 43) XX Wyprawa Antarktyczna PAN do Stacji im. H. Arctowskiego. Biuletyn Polarny 1998, 6: 27–32. 44) I Spotkanie Antarktyczne (Warszawa, 6 V 1999). Wiadomości Ekologiczne 1999, XLV (4):

371–374 (współautor J. Smykla). 45) Preface. Polish Polar Research 1999, 20 (2): 83–84 (współautor K. Zarzycki). 46) Systemy ekologiczne. [W:] Badania środowiska. Materiały Podyplomowego Studium PRONAT na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu. Red. J.Turło, Toruń 1995, pp. 31–32 (współautor A. Nienartowicz). 47) Różnorodność biologiczna jako koncepcja ochrony przyrody. [W:] Badania środowiska. Materiały Podyplomowego Studium PRONAT na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu. Red. J.Turło, Toruń 1995, pp. 105–108. 48) Wybrane zagadnienia z „monitoringu” roślinności. [W:] Badania środowiska. Materiały Podyplomowego Studium PRONAT na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu. Red. J.Turło, Toruń 1995, pp. 162. c) w d r u k u: 49) Ewolucyjna interpretacja procesu ekologicznego na przykładzie sukcesji roślinności. Poznańskie Studia z Filozofii Nauki.

NIENARTOWICZ ANDRZEJ urodził się dnia 26 marca 1947 r. w Toruniu. Szkołę podstawową ukończył w 1961 r. i po zdaniu egzaminu wstępnego został przyjęty do IV Liceum Ogólnokształcącego im Tadeusza Kościuszki w Toruniu. Szkołę średnią ukończył w 1965 r. egzaminem maturalnym. W tym samym roku rozpoczął studia na Wydziale Biologii i Nauk o Ziemi Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, na kierunku biologicznym. Pracę magisterską („Zawartość chlorofilu, biomasa oraz wartość energetyczna gajowca żółtego <*Galeobdolon luteum* Huds.> w sezonie wegetacyjnym 1970/1971 w rezerwacie Las Piwnicki”) napisał pod kierunkiem prof. dra hab. Ryszarda Bohra w Zakładzie Taksonomii, Ekologii Roślin i Ochrony Przyrody i w 1971 r. otrzymał dyplom magistra biologii. Pracę zawodową rozpoczął w listopadzie 1971 r. w Stacji Ekologii Roślin w Olku, podlegającej Zakładowi, w którym uczęszczał na seminarium i pisał pracę magisterską. Od października 1972 do stycznia 1981 r. pracował w Zakładzie Taksonomii, Ekologii Roślin i Ochrony Przyrody na stanowiskach: do czerwca 1974 r. asystenta naukowo–dydaktycznego, potem starszego asystenta. W listopadzie 1980 r. obronił pracę doktorską pt. „Zastosowanie kryteriów rozwoju systemów i bogactwa biotycznego fitocenoz do waloryzacji zbiorowisk leśnych” (promotor: prof. dr hab. Ryszard Bohr) i otrzymał stopień doktora nauk przyrodniczych. Od stycznia 1981 r. pracował na stanowisku adiunkta (do 1988 r. w Zakładzie Taksonomii, Ekologii Roślin i Ochrony Przyrody, następnie w Zakładzie Ekologii Roślin i Ochrony Przyrody). W 1972 r. przez okres trzech miesięcy przebywał w University College of Wales w Aberystwyth (Wielka Brytania), gdzie uczestniczył w badaniach terenowych z ekologii roślin prowadzonych przez dr. A.D.Q. Agnewa. W 1983 i 1985 r. brał udział w kursach metod komputerowych stosowanych w badaniach struktury i dynamiki roślinności. Kursy te odbyły się na Uniwersytecie w Rzymie i Politechnice (ETH) w Zurichu. W czasie pobytu w Szwajcarii prowadził też konsultacje naukowe w Swiss Federal Institute of Forest Research w Birmensdorf. W 1985 r. ukończył Podyplomowe Studium Teorii Systemów i Informacji na Wydziale Matematyki, Fizyki i Chemii UMK (kierownik: prof. dr hab. Roman Ingarden). W 1990 r., dzięki wsparciu Rockefeller Brothers Foundation, przebywał na kursie i konferencji IFOAM (International Federation of Organic

Agriculture Movements) na Uniwersytecie Ekonomicznym w Budapeszcie. Dnia 28 X 1996 r. Centralna Komisja do Spraw Tytułu Naukowego i Stopni Naukowych zatwierdziła uchwałę Rady Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi UMK w Toruniu o nadaniu mu stopnia naukowego doktora habilitowanego nauk biologicznych w zakresie biologii – ekologii. Rozprawa habilitacyjna miała tytuł: „Energetyka dużych systemów ekologicznych”. Otrzymał za nią nagrodę J.M. Rektora UMK. W czerwcu 1998 r. został powołany na kierownika Pracowni Modelowania Procesów Ekologicznych. Jest również opiekunem Stacji Ekologicznej UMK w Lasce/Popówce w Borach Tucholskich. W latach 1996–2001 w ramach programów badawczych i dydaktycznych przebywał w 15 uczelniach i instytucjach Europy Zachodniej (Belgia, Dania, Holandia, Szwajcaria, Wielka Brytania). Brał tam m.in. udział w kursie „Systems Analysis and Simulation in Ecology” w The Royal Danish School of Pharmacy, Copenhagen, Denmark. Z dniem 1 I 2003 r. został powołany na stanowisko profesora nadzwyczajnego w Instytucie Ekologii i Ochrony Środowiska na Wydziale Biologii i Nauk o Ziemi Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Jest członkiem Polskiego Towarzystwa Botanicznego, Polskiego Towarzystwa Przyrodników im. Kopernika, International Society of Ecological Modelling oraz International Society of Ecological Economics.

Spis prac: a) Prace monograficzne: 1) Zawartość chlorofilu, biomasa oraz wartość energetyczna gajowca żółtego (*Bgalleobdolon luteum* Huds.) w sezonie wegetacyjnym 1970/1971 w rezerwacie Las Piwnicki, Toruń 1971. 2) Zastosowanie kryteriów rozwoju systemów i bogactwa biotycznego fitocenozy do waloryzacji zbiorowisk leśnych, Toruń 1980. b) Rozprawy i artykuły: 3) The application of association analysis for phytosociological interpretation of plant communities in Las Piwnicki Nature Reserve near Toruń. *Acta Soc. Bot. Pol.* 1975, 44: 155–164. 4) Zmienność *Majanthemum bifolium* (L.) F. W. Sch. w rezerwacie Las Piwnicki na tle zmienności gatunku w zasięgu geograficznym. *Acta. Univ. N. Copernici, Biologia XXI, Nauki Mat.–Przyr.* 1978, 44: 129–150 (współautor U. Boińska). 5) Próba bilansu energetycznego na obszarze dorzecza rzeki Drwęcy w granicach województwa toruńskiego. [W:] A. Swinarski (red.) *Elementy programu ochrony i kształtowania środowiska dorzecza rzeki Drwęcy*. UW, TNT, NOT, Toruń 1979, 10pp. (współautorzy: A. Barcikowski, R. Bohr, O. Budzyński). 6) Zmienność liści drzew i krzewów w zespołach leśnych rezerwatu Las Piwnicki koło Torunia. *Rocznik Dendrologiczny* 1979, 32: 73–84 (współautor U. Boińska). 7) Tendenz zur Regeneration der Natürlichen Struktur (Diversitäts-Index, Biomasse und Chlorophyllgehalt) in Kiefernmonokulturen im Gebiet der Tucheler Heide. [W:] R. Tuxen (red.) *Epharmonie*, pp. 235–248. *Berichte der Internationalen Symposien der Internationalen Vereinigung für Vegetationskunde* Herausgegeben von Reinhold Tuxen, Rinteln, 9–12. 04. 1979, J. Cramer, Braunschweig (współautorzy: J. Wilkoń–Michalska, A. Barcikowski). 8) Dynamic properties of forest ecosystems. D. E. Reichle – recenzja książki. *Wiad. Ekol.* 1982, XXVIII: 233–235 (współautorzy: R. Bohr, A. Barcikowski). 9) Horizontale Struktur, Phanologie und Produktivität der Waldkrautschicht im Reservat Las Piwnicki. [W:] H. Derschke (red.) *Struktur und Dynamik von Waldern* 1982, pp. 541–556. *Berichte der Internationalen Symposien der Internationalen Vereinigung für Vegetationskunde* (Rinteln 13–16. 04. 1981). J. Cramer, Vaduz (współautorzy: J. Wilkoń–Michalska, A. Barcikowski). 10) Zmienność populacyjna *Lamium galleobdolon* (L.) L. w rezerwach Las Piwnicki i Las Mariński. *Acta Univ. N. Copernici, Biologia XXV, Nauki Mat.–Przyr.* 1983, 55: 69–86 (współautorzy:

U. Boińska, A. Barcikowski). 11) Kształtowanie się wskaźników powierzchni asymilacyjnej i zawartości chlorofilu w runie zbiorowisk leśnych rezerwatu Las Piwnicki. *Acta Univ. N. Copernici, Biologia XXV, Nauki Mat.–Przyr.* 1983, 55: 23–28 (współautorzy: J. Wilkoń–Michalska, A. Barcikowski). 12) Some classification, chorological and protection problems of halophilous communities in the aspect of numerical analysis. [W:] 47 Zjazd Polskiego Towarzystwa Botanicznego, Łódź, 3–6 września 1986: Streszczenia referatów i plakatów. Polskie Towarzystwo Botaniczne, Oddział Łódzki, Łódź 1986 (współautorzy: J. Wilkoń–Michalska, L. Bernardelli). 13) Wpływ niektórych czynników fizycznych na kiełkowanie nasion *Senecio sylvaticus* L. *Acta Univ. N. Copernici, Biologia XXXIV, Nauki Mat.–Przyr.* 1988, 71: 121–128 (współautor A. Filbrandt). 14) A method of describing the development and state of a plant community. *Acta Soc. Bot. Pol.* 1988, 57: 387–393. 15) Bilans energetyczny obrębu Łaska. [W:] Ochrona przyrody Borów Tucholskich, I Konferencja naukowa 1988, pp. 141–148. Zakład Taksonomii i Geografii Roślin UMK, Międzywydziałowy Zakład Ochrony Środowiska ATR Bydgoszcz, Bydgoskie Towarzystwo Ekologiczne, Toruń–Bydgoszcz. 16) Zastosowanie metod komputerowych w taksonomii, geografii i socjologii roślin. *Wiad. Bot.* 1988, 32: 169–182 (współautorzy: A. Barcikowski, K. Wieczorkowski). 17) Zastosowanie metod numerycznych do analizy przestrzennego zróżnicowania roślinności na terenie rezerwatu Dury w Borach Tucholskich. *Acta Univ. N. Copernici, Biologia XXXII, Nauki Mat.–Przyr.* 1988, 69: 225–236 (współautorzy: U. Boińska, M. Boiński). 18) Zmienność i dynamika *Senecio sylvaticus* L. na zrębach leśnych. *Acta Univ. N. Copernici, Biologia XXXII, Nauki Mat.–Przyr.* 1988, 69: 207–223 (współautor A. Filbrandt). 19) Możliwości zastosowania metod komputerowych do kształtowania krajobrazu i ochrony przyrody Borów Tucholskich. *Głos Uczelni (Biuletyn UMK, wydanie specjalne, Materiały II Konferencji Naukowej: Ochrona przyrody Borów Tucholskich)* 1989, 3/1989: 53–67. 20) Structural changes of vegetation in the Las Piwnicki reserve. [W:] J.B. Faliński (ed.) Abstracts of papers and posters: International Association of Vegetation Science. Vegetation processes as subject of geobotanical map, Warsaw, April 8–12, 1990. Uniwersytet Warszawski, Białowieża Stacja Geobotaniczna, Warszawa Białowieża (współautorzy: A. Barcikowski, J. Wilkoń–Michalska). 21) Dynamika struktury fitocenozy w rezerwacie Las Piwnicki k. Torunia. [W:] Taktyka adaptacyjna populacji i biocenoz poddanych antropopresji. CPBP 04.10 Ochrona i kształtowanie środowiska przyrodniczego, nr 42, pp. 114–139. Wyd. SGGW–AR, Warszawa 1990 (współautorzy: A. Barcikowski, J. Wilkoń–Michalska, I. Holownia, G. Wójcik). 22) Sposoby przygotowywania danych w numerycznej syntaksonomii roślin. *Wiad. Ekol.* 1990, XXXVI: 111–122 (współautorzy: K. Warachowska, K. Wojdyło). 23) Vegetationsveränderung im Reservat Las Piwnicki [w:] J.B. Faliński (red.) Vegetation processes as subject of geobotanical maps, pp. 209–218. Proceedings of XXXIII Symposium of IAVS, Warsaw 1991, April 8–12, 1990. *Phytocenosis 3 (N.S.) Supplementum Cartographiae Geobotanicae 2*, Warszawa–Białowieża (współautorzy: A. Barcikowski, J. Wilkoń–Michalska). 24) Transformation of cover–abundance values in phytosociology and its effect on numerical classification of plant communities. [W:] J. Piontek (red.) Pojęcie cechy w naukach biologicznych, pp. 53–61. *Seria Antropologia 17*, UAM Poznań 1991. 25) Some ecological processes of the biological systems in North Poland. Nicholas Copernicus Press, Toruń 1992, X+ 479 pp (współautorzy: R. Bohr, J. Wilkoń–Michalska). 26) Man's energy impact to the formation and functioning of landscape. [W:] R. Bohr, A. Nienartowicz, J. Wilkoń–Michalska (red.) Some ecological processes of the biological systems in North Poland, pp. 17–33. Nicholas Copernicus University Press, Toruń 1992. 27) Kartograficzne przedstawienie dynamiki roślinności halofilnej w rezerwacie Ciechocinek. [W:] 49 Zjazd Polskiego Towarzystwa Botanicznego, Kielce, 01–05. 09. 1992, *Roślina a Człowiek*, Streszczenie referatów i plakatów, pp. 150–151. Polskie Towarzystwo Botaniczne, Oddział Kielecki, Wyższa Szkoła Pedagogiczna im. J. Kochanowskiego, Kielce 1992 (współautorzy: J. Wilkoń–Michalska,

T. Załuski). 28) Aktualny stan rozmieszczenia halofitów na Kujawach. [W:] 49 Zjazd Polskiego Towarzystwa Botanicznego, Kielce, 01–05. 09. 1992, „Roślina a Człowiek”, Streszczenie referatów i plakatów, pp. 150–151. Polskie Towarzystwo Botaniczne, Oddział Kielecki, Wyższa Szkoła Pedagogiczna im. J. Kochanowskiego, Kielce 1992 (współautor T. Załuski). 29) Adaptacja populacji *Senecio vernalis* W. et K. do antropogenicznie przekształconych siedlisk na terenie Janikowskich Zakładów Sodowych. Acta Univ. N. Copernici, Biologia XLIV, Nauki Mat.–Przyr. 1993, 86: 215–235 (współautor W. Karasińska). 30) Metabolizm kulturowy na wybranych obszarach Zaborskiego Parku Krajobrazowego. [W:] M. Rejewski, A. Nienartowicz, M. Boiński (red.) Bory Tucholskie: Walory przyrodnicze – problemy ochrony – przyszłość (materiały pokonferencyjne), pp. 305–328. Wyd. UMK, Toruń 1993. 31) Bory Tucholskie jako laboratorium badań w zakresie relacji człowiek–przyroda. Chrońmy przyrodę ojczystą 1993, 49(5): 66–85 (współautor A. Barcikowski). 32) The application of numerical analysis to comparison of ecological amplitudes of halophytic species. Variability and Evolution 1993, 2/3: 103–112 (współautor J. Wilkoń–Michalska). 33) Numerical syntaxonomy of the Polish halophilous plant communities. Pol. Bot. Stud. 1993, 5: 61–69 (współautor J. Wilkoń–Michalska). 34) Analiza numeryczna danych fitosocjologicznych na podstawie gatunków wyróżniających. Acta Univ. N. Copernici, Biologia XLII, Nauki Mat.–Przyr. 1993, 81: 139–153 (współautorzy: K. Wojdyło, P. M. Loro). 35) Bory Tucholskie: Walory przyrodnicze – problemy ochrony – przyszłość (materiały pokonferencyjne). Wyd. UMK, Toruń 1993 (współautorzy: M. Rejewski, M. Boiński). 36) Zmiany alfa i beta-diversity w rezerwacie halofitów Ciecchocinek. [W:] A. Kostrzewski (red.) Zintegrowany monitoring środowiska przyrodniczego, pp. 259–270. PIOŚ, Instytut Badań Czwartorzędu UAM, Komitet Naukowy przy Prezydium PAN Człowiek i Środowisko, Warszawa 1993 (współautorzy: J. Wilkoń–Michalska, T. Załuski). 37) Roślinność dawnej twierdzy Toruń: Przewodnik. TNT, Toruń 1994. 97 pp. (współautor M. Ceynowa–Gieldon). 38) Szata roślinna okolic Torunia: Osobliwości – zagrożenia – ochrona. Info-Graf, Druk-Tor, Toruń 1994, 2 pp. (współautorzy: M. Ceynowa–Gieldon, L. Rutkowski, J. Wilkoń–Michalska, T. Załuski). 39) Bory Tucholskie – region–laboratorium badań relacji człowiek przyroda. Echo Borów Tucholskich (Bydgoszcz) 1994, 3/1994: 8–12 (współautor A. Barcikowski). 40) W sprawie opracowania ujednoczonego systemu gromadzenia danych geobotanicznych w Polsce. Wiad. Bot. 1995, 39 (3/4): 19–26 (współautorzy: J. M. Matuszkiewicz, J. Chojnacki, H. Ratyńska, M. Szańkowski, W. Swed). 41) Systemy ekologiczne. [W:] J. Turło (red.), Badania środowiska. Materiały Podyplomowego Studium PRONAT na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu, pp. 163–164. Wyd. UMK, Toruń 1995 (współautor A. Barcikowski). 42) Metody komputerowe w badaniach struktury i funkcjonowania szaty roślinnej. [W:] J. Turło (red.), Badania środowiska. Materiały Podyplomowego Studium PRONAT na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu, pp. 31–32. Wyd. UMK, Toruń 1995. 43) Energetyka ekologiczna wobec problemów ochrony środowiska. [W:] J. Turło (red.), Badania środowiska. Materiały Podyplomowego Studium PRONAT na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu, pp. 33–35. Wyd. UMK, Toruń 1995. 44) System informacji o występowaniu halofitów na Kujawach. [W:] Zintegrowany monitoring środowiska przyrodniczego: Funkcjonowanie i monitoring geoeosystemów, Szymbark 14–16 września 1995. pp. 82–83. PIOŚ, Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN, Stacja Naukowa Instytutu Geografii i PZ PAN w Szymbarku, Wydział Ochrony Środowiska UW w Nowym Sączu, Komitet Naukowy Człowiek i Środowisko przy Prezydium PAN, Komitet Naukowy Global Change przy Prezydium PAN, Kraków–Szymbark 1995 (współautorzy: J. Wilkoń–Michalska, W. Karasińska, E. Kaźmierczak, A. Kejna, J. Łosińska, A. Piernik, L. Rutkowski, K. Trzaskulski, M. Walc, K. Wiklendt, T. Załuski). 45) Rozwój i organizacja ekosystemów solniskowych na Kujawach. [W:] Z. Mirek, J.J. Wójcicki (red.) Szata roślinna Polski w procesie przemian, Materiały konferencji i sympozjów 50 Zjazdu Polskiego Towarzystwa Botanicznego, Kraków 26.06-

- 01.07. 1995. Polskie Towarzystwo Botaniczne, Oddział Krakowski, Instytut Botaniki im. W. Szafera, Polska Akademia Nauk, Kraków 1995 (współautorzy: J. Wilkoń-Michalska, A. Piernik, L. Rutkowski). 46) Energetyka dużych systemów ekologicznych. Wyd. UMK, Toruń 1996, 145 p. 47) Changes of energy flow in development of settlement Asmus (north-western Poland). In: Ecological Summit 96, Abstract Book. The Royal School of Pharmacy, Copenhagen 1996. 48) Struktura sieci przepływu energii jako wskaźnik ekologiczacji gospodarki w osiedlu wiejskim. Człowiek i Środowisko 1996, 20(3): 301–317. 49) Energetyka ekologiczna a ocena stopnia wdrożenia zasad ekorozwoju w gospodarce. [W:] S. Wrzosek (red.), Mechanizmy i uwarunkowania ekorozwoju, Interdyscyplinarna konferencja, Białystok, 14-16 listopada 1996, t III, pp. 95–104. Politechnika Białostocka, Katedra Ekonomiki i Zarządzania Ochrona Środowiska, Białystok 1996. 50) Wykorzystanie energii słonecznej przez fitocenozy leśne jako wskaźnik ich zrównowazenia ekologicznego. Sylwan 1996, CXL (1): 71–80 (współautor A. Barcikowski). 51) Szczyt Ekologiczny '96 (Kopenhaga, 18–23 VIII 1996 r.). Wiad. Ekol. 1997, 43(3): 245–248. 52) Wykorzystanie źródeł energii odnawialnej i struktura sieci przepływu energii jako podstawa kwantyfikowania ekorozwoju. Ogólnopolskie Forum Mała Energetyka – '97, Zakopane 1997, pp. 1–12. 53) Występowanie roślinności halofilnej i stopień zasolenia gleb na Kujawach. [W:] Monitorowanie i ochrona gleb Pomorza i Kujaw, Referaty wygłoszone na ogólnopolskim seminarium, 10 października 1997, Przysiek koło Torunia, pp. 58–60. Wyd. Ośrodek Doradztwa Rolniczego, Przysiek 1997 (współautorzy: A. Piernik, W. Karasińska). 54) Dynamika struktury runa fitocenz leśnych w rezerwacie Las Piwnicki k. Torunia w latach 1973–1990. [W:] E. Kaźmierczak, A. Nienartowicz, A. Piernik, J. Wilkoń-Michalska. (red.) Metody numeryczne w badaniach struktury i funkcjonowania szaty roślinnej pp. 215–224. Wyd. UMK, Toruń 1998 (współautorzy: A. Barcikowski, A. Piernik). 55) Wpływ zmian sposobu użytkowania terenu na różnorodność gatunkową i stan biomasy fitocenz w Borach Tucholskich. [W:] J. Miadlikowska (red.) Botanika polska u progu XXI wieku. Materiały sympozjum i obrad sekcji 51 Zjazdu Polskiego Towarzystwa Botanicznego, Gdańsk, 15–19 września 1998, p. 108 (współautor M. Deptuła). 56) Halofity jako chwasty pól uprawnych wokół fabryki sody w Mątwach. [W:] E. Kaźmierczak, A. Nienartowicz, A. Piernik, J. Wilkoń-Michalska (red.) Metody numeryczne w badaniach struktury i funkcjonowania szaty roślinnej, pp. 303–315. Wyd. UMK, Toruń 1998 (współautor W. Karasińska). 57) Metody numeryczne w badaniach struktury i funkcjonowania szaty roślinnej. Wyd. UMK, Toruń 1998, 317 pp. (współred.: E. Kaźmierczak, A. Piernik, J. Wilkoń-Michalska). 58) Sezonowa i lokalnosiedliskowa zmienność flory glonów naziemnych w sąsiedztwie osadników fabryki sody w Mątwach, tamże, pp. 282–291 (współautorzy: M. Luścińska, I. Janiak). 59) Glony wód słonych na Kujawach i terenach sąsiednich: Porównanie zmian w czasie i w przestrzeni metodami taksonomii numerycznej, tamże, pp. 293–302 (współautorzy: M. Luścińska, I. Janiak). 60) Zmiany roślinności halofilnej w rejonie kopalni soli w Wapnie, tamże, pp. 317–337 (współautorzy: J. Łosińska, A. Kejna). 61) Występowanie jemioty pospolitej (*Viscum album* subsp. *album* L.) na jarzębie szwedzkim (*Sorbus intermedia* Pers.) w centralnej części Torunia. Rocznik Dendrologiczny 1998, 46: 87–92. 62) Międzynarodowa konferencja – Szczyt Ekologiczny '96 (Kopenhaga, Dania, 18-23 sierpnia 1996). Wiad. Bot. 1998, 42(1): 77–80. 63) Changes in land use and their effect on species diversity and above-ground standing crop in the surroundings of lake Milachowo. In: S. Borsuk (ed.) Research of the lakes in national parks and other protected areas, 20–31. II Int. Scientific Conference. Inst. Wyd. Habitat, Bydgoszcz 1997/1998 (współautorzy: A. Filbrandt-Czaja, M. Deptuła, M. Boiniski). 64) Zonacja roślinności na zasolonych łąkach na Kujawach. [W:] J. Miadlikowska (red.) Botanika polska u progu XXI wieku. Materiały sympozjum i obrad sekcji 51 Zjazdu Polskiego Towarzystwa Botanicznego, Gdańsk, 15–19 września 1998, p. 386 (współautorzy: A. Piernik, L. Warot, M. Luc). 65) Vegetation dynamics in inland saline meadows in the Kujawy Region (Central Poland). In: E.

Sjogren, E. Van der Maarel, G. Pokarzhevskaya (eds) Vegetation science in retrospect and perspective, Abstracts. Studies in Plant Ecology, vol. 20: 22. Uppsala 1998 (współautorzy: L. Warot, A. Piernik, M. Luc). 66) Rola porostów w funkcjonowaniu borów sosnowych. [W:] K. Czyżewska (red.) Różnorodność biologiczna porostów. 103-121. Wyd. Uniw. Łódzkiego, Łódź 1998, 153 pp. (współautorzy: J. Wilkoń-Michalska, L. Lipnicki, M. Deptuła). 67) Prognozy przetrwania populacji dębu szypułkowego (*Quercus robur* L.) w rezerwacie Las Piwnicki koło Torunia. [W:] J. Miądlikowska (red.) Botanika polska u progu XXI wieku. p. 527 (współautorzy: J. Wilkoń-Michalska, A. Barcikowski). 68) Wielofunkcyjna rola lasu. Ochrona przyrody – Gospodarka – Edukacja, IV Konferencja Naukowa w Borach Tucholskich: Rola leśnych kompleksów promocyjnych i rezerwatów biosfery w edukacji ekologicznej oraz wdrażaniu wielofunkcyjnej i zrównoważonej gospodarki leśnej, Toruń – Funka 7–10 października 1999. Uniwersytet Mikołaja Kopernika, O.W. „TURPRESS”, Toruń 1999 (współautorzy: A. Barcikowski, M. Boiński). 69) Structural changes in Tuchola Forest landscape, 1874–1996. In: Vegetation and Climate. 42nd Annual Symposium of IAVS July 26–30 1999, Bilbao, Spain 1999, p. 44. Servicio Central de Publicaciones del Gobierno Vasco, Vitoria-Gasteiz (współautorzy: M. Deptuła, M. Kunz). 70) Wykorzystanie zdjęć lotniczych dla analizy różnorodności krajobrazu obszaru Zielonych Płuc Polski na przykładzie kompleksu leśnego Grzędy Biebrzańskiego Parku Narodowego. Przegląd Regionalny R.IV/1999, Nr 1–2:29–41, Toruń 1999 (współautorzy: M. Falencka-Jabłońska, M. Kunz). 71) The application of aerial photographs for analysis of Landscape diversity in reserve Grzędy, Biebrza National Park, Poland. 19th EARSeL Symposium „Remote Sensing in the 21st Century: Economic and Environmental Applications” University of Valladolid, Spain, 31 May to 2 June 1999. Abstract Book 1999, p. 11. European Association of Remote Sensing Laboratories, Spanish Remote Sensing Society (współautorzy: M. Falencka-Jabłońska, M. Kunz). 72) The use of satellite remote sensing imagery for detection of secondary forests on post-agricultural soils: A case study of Tuchola Forest, Northern Poland. 19th EARSeL Symposium Remote Sensing in the 21st Century: Economic and Environmental Applications, University of Valladolid, Spain, 31 May to 2 June 1999. Abstract Book 1999, p. 7. European Association of Remote Sensing Laboratories, Spanish Remote Sensing Society (współautorzy: M. Kunz, M. Deptuła). 73) The use of aerial photographs and satellite imagery for assessing forest stand condition in Northern Poland. Second International Symposium on Operationalization of Remote Sensing, 16-20 August 1999 at International Institute for Aerospace Survey and Earth Sciences, Enschede, The Netherlands. Book of Abstracts 1999, p. 66 (współautorzy: M. Kunz, M. Deptuła). 74) Zastosowanie metod energetyki ekologicznej do oceny ekorozwoju na obszarach leśnych. [W:] A. Barcikowski, M. Boiński, A. Nienartowicz (red.) Wielofunkcyjna rola lasu. Ochrona przyrody – Gospodarka – Edukacja, IV Konferencja Naukowa w Borach Tucholskich: Rola leśnych kompleksów promocyjnych i rezerwatów biosfery w edukacji ekologicznej oraz wdrażaniu wielofunkcyjnej i zrównoważonej gospodarki leśnej, Toruń – Funka 7–10 października 1999, pp. 111–121. 75) Wpływ rozbudowy infrastruktury społecznej i technicznej oraz zmian stylu życia mieszkańców na wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w osadzie śródleśnej. [W:] Ogólnopolskie Forum Odnawialnych Źródeł Energii – '99, Serock – Jadwisin, 1–3 grudnia 1999. VI Konferencja Naukowo-Techniczna, pp. 1–9 (współautorzy: M. Deptuła, J. Modrzyńska, M. Kunz). 76) Ecological landscape diversity in the river Zgłowiaczka valley (Kujawy, Central Poland). In: Vegetation and Climate. 42nd Annual Symposium of IAVS July 26–30 1999, Bilbao, Spain 1999, p. 139. Servicio Central de Publicaciones del Gobierno Vasco, Vitoria-Gasteiz (współautorzy: L. Warot, T. Zaluski, A. Piernik, R. Pisarek, J. Grzelka, J. Grabowska, M. Kunz). 77) Old land-use maps as a basis for interpreting of the contemporary structure of forest communities in Zabory Landscape Park. Phytocoenosis 1999, 11: 139–154 (współautorzy: J. Wilkoń-Michalska, M. Kuntz, M. Deptuła). 78) The application of aerial photographs for analysis of Landscape diversity in reserve Grzędy,

Biebrza National Park, Poland. In: J.L. Casanova (ed.) Remote Sensing in the 21st Century. Economic and Environmental Applications, pp. 61–66. Proceedings of the 19th EARSeL Symposium on Remote Sensing in the 21st Century/Valladolid/Spain/31 May–2 June 1999. A. A. Balkema/Rotterdam/Blokkfield/2000 (współautorzy: M. Falencka-Jabłońska, M. Kunz). 79) The use of satellite remote sensing imagery for detection of secondary forests on post-agricultural soils: A case study of Tuchola Forest, Northern Poland. In: J.L. Casanova (ed.) Remote Sensing in the 21st Century. Economic and Environmental Applications, pp. 61–66. Proceedings of the 19th EARSeL Symposium on Remote Sensing in the 21st Century/Valladolid/Spain/31 May–2 June 1999. A.A. Balkema/Rotterdam/Blokkfield/2000 (współautorzy: M. Kunz, M. Deptuła). 80) The use of aerial photographs and satellite imagery for assessing forest stand condition in Northern Poland. 2nd International Symposium: Operationalization of Remote Sensing, 16–20 August 1999. Abstracts & Papers 2000. International Institute for Aerospace Survey and Earth Sciences, Enschede, The Netherlands. Full paper on CD-ROM (współautorzy: M. Kunz, M. Deptuła). 81) The use of remote sensing methods for assessing forest stand condition in Northern Poland, pp. 147–164. [W:] A. Nienartowicz, M. Kunz (red.) GIS i teledetekcja w badaniach struktury i funkcjonowania krajobrazu. O.W. TURPRESS, Toruń 2001 (współautorzy: M. Kunz, M. Deptuła). 82) Wykorzystanie energii słonecznej przez roślinność jako wskaźnik ekorozwoju regionu. [W:] Materiały III Interdyscyplinarnej Konferencji Naukowej: Mechanizmy i Uwarunkowania Ekorozwoju, Białystok, 12–13 lutego 2000 r., t. II Ekorozwój w skali regionalnej i lokalnej, pp. 288–299. Wyd. Politechniki Białostockiej, Białystok 2000. 83) GIS i teledetekcja w badaniach struktury i funkcjonowania krajobrazu. O.W. TURPRESS, Toruń 2001, 303 pp. (współautor M. Kunz). 84) Konsekwencje ekologiczne zmian struktury krajobrazu w okolicach Brus w XIX i XX wieku. [W:] Zmiany a zmienność, Toruńskie Seminarium Ekologiczne 23–25 czerwca 2000. Wyd. UMK, Toruń 2000 (współautorzy: M. Kunz, M. Deptuła, D. Domin). 85) Comparing spatial pattern in intensive exploited and sustainable managed forest landscape in Northern Poland. In: A Decade of Trans-European Remote Sensing Cooperation, 20th EARSeL Symposium 14–16 June 2000, Dresden, Germany, Abstracts. Institute for Cartography, Dresden University of Technology, Germany 2000 (współautorzy: M. Kunz, D. Domin). 86) Porównanie struktury krajobrazu na obszarach intensywnej i ekologicznie zrównoważonej gospodarki leśnej, pp. 165–180. [W:] A. Nienartowicz, M. Kunz (red.) GIS i teledetekcja w badaniach struktury i funkcjonowania krajobrazu. O.W. TURPRESS, Toruń 2001 (współautorzy: M. Kunz, D. Domin). 87) Dynamika zbiorowisk roślinnych w rezerwacie halofitów Ciechocinek, pp. 231–240, [W:] A. Nienartowicz, M. Kunz (red.) GIS i teledetekcja w badaniach struktury i funkcjonowania krajobrazu. O.W. TURPRESS, Toruń 2001 (współautor L. Warot). 88) System informacji o występowaniu halofitów na Kujawach, pp. 241–249. [W:] A. Nienartowicz, M. Kunz (red.) GIS i teledetekcja w badaniach struktury i funkcjonowania krajobrazu. O.W. TURPRESS, Toruń 2001 (współautorzy: L. Warot, T. Załuski). 89) Różnorodność ekologiczna w dolinie rzeki Zgłowiączki, pp. 215–230. [W:] A. Nienartowicz, M. Kunz (red.) GIS i teledetekcja w badaniach struktury i funkcjonowania krajobrazu. O.W. TURPRESS, Toruń 2001 (współautorzy: L. Warot, T. Załuski, A. Piernik, R. Pisarek, J. Grzelka, J. Grabowska, M. Kunz). 90) Teledetekcja satelitarna wtórnych lasów na gruntach porolnych na przykładzie Zaborskiego Parku Krajobrazowego. Fotointerpretacja w Geografii 2000, 31: 122–128 (współautorzy: M. Kunz, M. Deptuła). 91) Remote sensing imagery in monitoring spatial pattern changes in forest landscape. In: Observing our Environment from Space, Abstract Book, 21st EARSeL Symposium, Paris 14–16 May 2001 (współautor M. Kunz). 92) Ku nowej ekologii. Termodynamiczna interpretacja układów ekologicznych. [W:] Zaburzenia – Gradienty – Przepływy, Toruńskie Seminarium Ekologiczne 22–24 czerwca 2001. Wyd. UMK, Toruń 2001. 93) Różnorodność gatunkowa i heterogenność krajobrazów leśnych w różnym stopniu zaburzonych oddziaływaniem gospodarki rolnej, tamże (współautorzy: M. Deptuła, W. Cy-

zman, M. Kunz). 94) Wpływ rozbudowy infrastruktury społecznej i technicznej oraz zmiany stylu życia mieszkańców na bilans i przepływ energii w osadzie śródlęsnej, tamże (współautorzy: M. Deptuła, M. Kunz). 95) Różnorodność gatunkowa runa a gradient pinetyzacji we wtórnych lasach środkowej Walii, tamże (współautor M. Deptuła). 96) Metabolizm kulturowy i intensywność zaburzeń a fragmentacja i różnorodność krajobrazu na zdjęciach satelitarnych, tamże (współautorzy: D. Domin, G. Koziński). 97) Wpływ gradientu zasolenia na różnorodność i funkcjonowanie krajobrazu z udziałem roślinności halofilnej, tamże (współautorzy: A. Piernik, L. Warot, J. Wilkoń-Michalska). 98) Zmienność populacji *Triglochin maritima* L., w gradiencie antropopresji, tamże (współautorzy: L. Warot, A. Piernik). 99) Obieg chloru w różnych fazach zarastania solniska, tamże (współautorzy: J. Wilkoń-Michalska, A. Piernik, L. Warot). 100) Zmienność cech dendrometrycznych sosny zwyczajnej (*Pinus sylvestris* L.) na gruntach o różnej historii użytkowania. [W:] Botanika w dobie biologii molekularnej. Materiały sesji i sympozjów 52 Zjazdu Polskiego Towarzystwa Botanicznego, Poznań 2001, p. 123 (współautor M. Deptuła). 101) Nowe spojrzenie na pochodzenie i współczesne wędrówki halofitów śródlądowych w Polsce, tamże, p. 114 (współautorzy: J. Wilkoń-Michalska, A. Piernik, L. Warot). 102) Zmiany struktury krajobrazu z udziałem halofitów w okolicach Ciechocinka, tamże, p. 114 (współautorzy: L. Warot, A. Piernik, J. Wilkoń-Michalska). 103) Spatial and temporal changes of inland salt-marsh vegetation: a case study in Kujawy, Central Poland. Vegetation and Ecosystem Functions, 44th IAVS Symposium, 29 July – 4 August 2001, Freising-Weihenstephan, Germany 2001, Technische Universität München, p. 37 (współautor L. Warot). 104) Ochrona halofitów na Kujawach a zrównoważony rozwój. Przegląd Przyrodniczy, Wyd. Lubuski Klub Przyr. 2002: 3–10 (współautor L. Warot). 105) Różnorodność gatunkowa lasów naturalnych i odtworzonych na gruntach polnych. [W:] E. Roo-Zielińska, J. Solon (red.) Między geografiami i biologią – badania nad przemianami środowiska przyrodniczego, pp. 53–68. Wyd. PAN IGiPZ im. Stanisława Leszczyckiego, Prace Geograficzne 2001, 179 (współautorzy: W. Cyzman, M. Kunz, M. Deptuła). 106) Remote sensing imagery in monitoring spatial pattern changes in forest landscape. In: G. Begni (ed.) Observing our Environment from Space, New Solutions for a New Millennium. pp. 391–398. A. Balkema Publishers Lisse/Abingdon/ Exton (Pa) /Tokyo 2002 (współautor M. Kunz). 107) Rezerwat Biosfery „Bory Tucholskie” 10 Międzynarodowe Warsztaty Technik Prezentacji Naukowych, Jeziuro 14-17 lutego 2002 (współautor G. Koziński). 108) Ecological consequences of changes in landscape structure in the neighbourhood of Brusy in 19th and 20th century. Ecological Questions 2002, 1: 117-135 (współautorzy: M. Kunz, M. Deptuła, D. Domin). 109) Spatial pattern changes in Tuchola Forest landscape. 22 EARSeL Symposium, Prague/Czech Republic/ 4–7 June 2002. Abstract book 2002 (współautorzy: M. Kunz, A. Filbrandt-Czaja). 110) Zużycie energii ze źródeł odnawialnych jako miara stopnia ekorozwoju regionu, pp.64-71. [W:] J. Sokółowski, J. Zimny (red.) VIII Ogólnopolskie Forum Odnawialnych Źródeł Energii’ 2002, Konferencja Naukowo-Techniczna, Międzybrodzie Żywieckie 15–17 maja 2002 (współautorzy: D. Domin, M. Kunz). 111) Produkcja pierwotna i stan biomasy jako podstawa oceny bilansu węgla, stopnia ekorozwoju i wartości nierynkowych obszarów leśnych. [W:] Migracje – Inwazje – Ostoje. Toruńskie Seminarium Ekologiczne, 21–23 czerwca 2002, Toruń 2002. Abstrakt (współautorzy: D. Domin, M. Deptuła). 112) Model przestrzenny szkód wywołanych przez wiatr w drzewostanach Borów Tucholskich, tamże. Abstrakt (współautorzy: G. Koziński, A. Filbrandt-Czaja). 113) Różnorodność i funkcjonowanie solnisk śródlądowych Europy – planowany projekt badawczy, tamże. Abstrakt (współautor A. Piernik). 114) Tendencje dynamiczne halofitów w krajobrazie rolniczo-przemysłowym na Kujawach i w dwóch regionach Niemiec. Abstrakt, 2002 (współautor L. Warot). c) W d r u k u : 115) Spatial pattern changes in Tuchola Forest landscape. 22 EARSeL Symposium, Prague/Czech Republic/ 4–7 June 2002 (współautorzy: M. Kunz, A. Filbrandt-Czaja). 116) Energetyka ekologiczna a problemy ekorozwoju. Wyd. KUL, Lublin.

117) Species diversity and spatial heterogeneity of two landscapes formed under different influence of disturbance from agricultural human activity. *Ecological Questions* (współautorzy: W. Cyzman, M. Deptuła, M. Kunz). 118) The influence of social infrastructure extension and the inhabitants' lifestyle changes on energy consumption in the village Asmus (Northwestern Poland). *Ecological Questions*.

PRZYSTALSKI ANDRZEJ urodził się 6 lipca 1946 r. w Wąbrzeźnie w rodzinie Jana i Anny z Zapałowskich. Do Szkoły Podstawowej Nr 2 i Liceum Ogólnokształcącego uczęszczał w Wąbrzeźnie. W latach 1965–1970 studiował biologię na Wydziale Biologii i Nauk o Ziemi Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Pracę magisterską wykonał pod kierunkiem prof. dr. Juliusza Czopka w Zakładzie Zoologii Ogólnej. Pracę rozpoczął w 1968 r. w Zakładzie Zoologii Ogólnej na stanowisku technika. W roku 1970 przeszedł na stanowisko asystenta naukowo–technicznego, a po roku został zatrudniony jako asystent naukowo–dydaktyczny w Zakładzie Histologii i Embriologii. Od roku 1972 był starszym asystentem. Stopień doktora nauk przyrodniczych otrzymał w 1978 r. na podstawie rozprawy pt. „Budowa i rozmiary przewodu pokarmowego niektórych gadów”. W 1979 r. został powołany na stanowisko adiunkta. Stopień doktora habilitowanego uzyskał w 1987 r. W 1989 r. objął kierownictwo Zakładu Zoologii Kręgowców. W latach 1989–1990 oraz 1992–2000 był również kierownikiem Pracowni Mikroskopii Elektronowej. Pod jego kierownictwem powstało 220 prac magisterskich, wypromował trzech doktorów. W roku 1990 został powołany na stanowisko docenta, a następnie profesora nadzwyczajnego UMK. Od 1992 r. pełnił kolejno funkcję zastępcy dyrektora Instytutu Biologii i Instytutu Ekologii i Ochrony Środowiska. Jest członkiem Polskiego Towarzystwa Zoologicznego. Od roku 1981 był członkiem Wojewódzkiego Komitetu Ochrony Przyrody, a po 1990 r. Wojewódzkiej Komisji Ochrony Przyrody we Włocławku. Od roku 1999 jest członkiem Wojewódzkiej Komisji Ochrony Przyrody w Bydgoszczy. Wykonywał liczne ekspertyzy z zakresu ochrony przyrody. Uczestniczył w opracowywaniu dokumentacji przyrodniczych i planów ochrony rezerwatów przyrody i parków krajobrazowych Pomorza i Kujaw. Od 20 lat pracuje w Okręgowym Komitecie Olimpiady Biologicznej.

Spis prac: a) Prace monograficzne: 1) Fauna kręgowców Borów Tucholskich. [W:] Bory Tucholskie. Walory przyrodnicze – Problemy ochrony – Przyszłość (M. Rejewski, A. Nienartowicz, M. Boiński red.). s. 138–146. Wyd. UMK Toruń 1993 (współautor H. Andrzejewski). 2) Fauna kręgowców. [W:] Gostyński-Włocławski Park Krajobrazowy – przewodnik przyrodniczo–turystyczny (A. Przystalski, A. Drozdowski, L. Bernardelli red.), s. 38–49, Terra Sana, Warszawa 1994. 3) Fauna kręgowców. [W:] Brodnicki Park Krajobrazowy. Szlaki przyrodniczo–turystyczne (A. Przystalski red.), s. 22–30. Wyd. Wojewódzki Zarząd Parków Krajobrazowych i Obszarów Chronionego Krajobrazu w Toruniu 1995. 4) Świat zwierząt województwa włocławskiego. [W:] Środowisko przyrodnicze województwa włocławskiego (L. Bagdziński red.), s. 134–148. Włocławskie Towarzystwo Naukowe 1997. 5) Fauna [W:] Przyroda powiatu

brodnickiego (R. Koj, A. Urbański red.), s. 42-50. Wyd. Starostwo Powiatowe w Brodnicy, Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego w Toruniu 2000. 6) Świat zwierząt. [W:] Przyroda Ziemi Chełmińskiej i obszarów przyległych (A. Giziński, B. Chrapkowski, W. Tomaszewski red.), s. 37-55. Wyd. Polski Klub Ekologiczny Oddział Pomorsko-Kujawski 2000 (współautorzy: K. Kasprzyk, H. Andrzejewski). 7) Świat zwierząt Ziemi Dobrzyńskiej. [W:] Środowisko przyrodnicze Ziemi Dobrzyńskiej, s. 9-18. Wyd. Stowarzyszenie Gmin Ziemi Dobrzyńskiej 2000. 8) Świat zwierząt. [W:] A. Przystalski (red.). Przyroda województwa Kujawsko-Pomorskiego. Wyd. Kujawsko-Pomorski Urząd Wojewódzki. Wojewódzki Konserwator Przyrody. Bydgoszcz 2001. 9) Rezerwy przyrody. [W:] Raport o stanie przyrody województwa Kujawsko-Pomorskiego (R. Dysarz, A. Przystalski red.), Wyd. Kujawsko-Pomorski Urząd Wojewódzki. Wojewódzki Konserwator Przyrody. Bydgoszcz 2001. b) Rozprawy i artykuły: 10) The surface area of the mucosa of the alimentary canal in *Bombina bombina* (L.). Bull. Acad. Polon. Sci. Ser. Sci. Biol. 1973, 21: 605-609. 11) The size and vascularization of the mucosa of the alimentary canal in the yellow-bellied toad *Bombina variegata* (L.). Acta Biol. Cracov. Ser. Zool. 1975, 8: 109-123. 12) Występowanie ropuchy paskówki (*Bufo calamita* Laur.) na terenach wchodzących w skład dawnego województwa bydgoskiego. Przegląd Zoologiczny 1977, 21: 44-51 (współautor H. Andrzejewski). 13) The biometric structure of population of the common sedge-foot *Pelobates fuscus* Laur., Salientia, Amphibia of the environs of Aleksandrów Kujawski. Acta Biol. Cracov. Ser. Zool. 1977, 20: 65-73 (współautorzy: H. Andrzejewski, B. Wilczyńska). 14) The dimensions of the mucosa and structure of the alimentary canal in some reptiles. Acta Biol. Cracov. Ser. Zool. 1980, 22: 1-33. 15) The mucosal area of the alimentary canal in the postembryonic development of the sand lizard *Lacerta agilis* L. Acta Biol. Cracov. Ser. Zool. 1982, 24: 133-140. 16) Seasonal changes in fat content in the sand lizard *Lacerta agilis* L. Zool. Polon. 1983, 30: 115-123. 17) The structure and surface area of the alimentary canal in *Regulus regulus* (L.), and *Erethacus rubecula* (L.), Aves, Passeriformes. Acta Biol. Cracov. Ser. Zool. 1984, 25: 89-99. 18) The structure of the alimentary canal and size of the mucosa in *Turdus philomelos* C.L. Brehm. and *Corvus frugilegus* L. Zool. Polon. 1985, 32: 13-21. 19) Zimowanie ptaków na Wiśle pod Toruniem. Acta Zoologica Cracoviensia 1985, 29: 229-240. 20) The structure and dimensions of the alimentary canal in postembryonic development of great tit *Parus major* L. Zool. Polon. 1986, 33: 5-21. 21) The dimensions of the alimentary canal in postembryonic development of the tree sparrow *Passer m. montanus* L. Acta Biol. Cracov. Ser. Zool. 1987, 24: 93-105. 22) Morfometria przewodu pokarmowego niektórych ptaków wróblowatych *Passeriformes*. Przegl. Zool. 1987, 21 (2): 139-169. 23) Morphometric studies of alimentary canal in postembryonic development of *Hirundo rustica* L. Acta Biol. Cracov., Ser. Zool. 1988, 30: 73-115. 24) Rozmiary powierzchni przewodu pokarmowego młodych szczupaków *Esox lucius* L. Acta Univ. N. Copernici, Biol., 23. Nauki Mat.-Przyr. 1989, 70: 123-134 (współautor J. Szczepaniak). 25) Ocena możliwości renaturalizacji Jeziora Zamkowego w Radzynie Chełmińskim. Gospodarka Wodna 1992, 11 (527): 256-259 (współautorzy: H. Pawlat, J. Godlewski, T. Załuski). 26) Badania ilościowe awifauny lęgowej terenów zielonych w Toruniu w latach 1987-1989. Acta Univ. N. Copernici, Nauki Mat.-Przyr. 1992, 43: 107-127 (współautor A. Zalewski). 27) Fauna drobnych ssaków Borów Tucholskich w świetle analizy wyplułek płomykówki. [W:] Bory Tucholskie. Wałory przyrodnicze - Problemy ochrony - Przyszłość (M. Rejewski, A. Nie-nartowicz, M. Boiński red.), s. 151-156, Wyd. UMK Toruń 1993 (współautorzy: G. Dąbrowska, I. Hajdamowicz, K. Wołk). 28) Fauna kręgowców Borów Tucholskich. Chrońmy Przyrodę Ojczystą 1993, 49 (5): 58-65 (współautor H. Andrzejewski). 29) Budowa anatomiczna i histologiczna przewodu pokarmowego *Bufo orientalis*. [W:] Biologia płazów i gadów (W. Zamachowski red.), s. 79-80, WSP Kraków 1996 (współautor B. Wilczyńska). 30) Budowa anatomiczna i rozmiary powierzchni przewodu pokarmowego w rozwoju ontogenetycznym *Rana esculenta*.

[W:] Biologia płazów i gadów (W. Zamachowski red.), s. 77–78. WSP Kraków 1996 (współautor B. Wilczyńska). 31) Histometry of the alimentary canal wall in *Mus musculus* L. Zoologica Polonicae 1996, 41 (1–4): 115–121 (współautor B. Wilczyńska). 32) Anatomy and histology of the alimentary canal of *Bufo orientalis*. [W:] Biologia płazów i gadów, tamże, s. 77–78 (współautor B. Wilczyńska). 33) The structure and the dimensions of the mucosa of the alimentary canal *Bufo orientalis*. Zoologica Polonicae 1996, 43 (1–4): 25–34 (współautor B. Wilczyńska). 34) Ukształtowanie i rozmiary błony śluzowej przewodu pokarmowego *Bufo orientalis*. [W:] Biologia płazów i gadów (W. Zamachowski red.), s. 81–82. WSP Kraków 1996 (współautor B. Wilczyńska). 35) Sezonowe zmiany wskaźników krwi *Rana lessonae* Cam. (Amphibia, Anura). Acta Univ. N. Copernici, Biol. 1996, 51: 21–34 (współautor A. François–Krassowska). 36) Size and structure of alimentary canal during postembryonic development of *Xenopus laevis* (Daudin). Acta Univ. N. Copernici, Biol. 1996, 51: 13–20 (współautor B. Wilczyńska). 37) Występowanie płazów na Żuławach Elbląskich i Wzniesieniach Elbląskich. Acta Univ. N. Copernici, Biol., Nauki Mat.–Przyr. 1997, 53: 69–77 (współautorzy: H. Andrzejewski, G. Żugaj–Chrostek). 38) Kręgowce – Vertebrata. [W:] Czerwona lista roślin i zwierząt Pomorza i Kujaw (L. Rutkowski red.). Acta Univ. N. Copernici, Biol., Nauki Mat.–Przyr. 1997, 53: 25–32 (współautor K. Kasprzyk). 39) Ochrona przyrody województwa wrocławskiego. [W:] Środowisko przyrodnicze województwa wrocławskiego (L. Bagdziński red.), s. 210–245. Wrocławskie Towarzystwo Naukowe 1997 (współautorzy: W. Cyzman, M. Balakowicz). 40) Walory zasobów fauny kręgowców Borów Tucholskich. [W:] Park Narodowy Bory Tucholskie (J. Banaszak, K. Tobolski red.), s. 439–449. WSP, Bydgoszcz 1998 (współautor H. Andrzejewski). 41) Avifauna and herpetofauna of the Wistula valley between Włocławek and Toruń. Acta Univ. N. Copernici. Prace Limnologiczne Nr 21. Nauki Mat.–Przyr. 2000, 105: 107–117. 42) Wpływ konstrukcji autostrad na płazy. [W:] Biologia płazów i gadów (W. Zamachowski red.), s. 93–95, Wyd. Naukowe Akademii Pedagogicznej, Kraków 2000 (współautor B. Willma). 43) Tempo wzrostu rozmiarów ciała i wielkości powierzchni wewnętrznej przewodu pokarmowego *Rana arvalis* Nilss, tamże, s. 134–136 (współaut. B. Wilczyńska). 44) Zmiany rozmiarów błony śluzowej przewodu pokarmowego w rozwoju larwalnym *Rana ridibunda* Pall., tamże, s. 137–139 (współautor B. Wilczyńska). 45) Wykorzystanie metod GIS w badaniach rozmieszczenia, liczebności i wybiórczości środowiskowej lęgowych gatunków sów północnej części lasów Gostynińsko–Wrocławskich. [W:] GIS i teledetekcja w badaniach struktury i funkcjonowania krajobrazu (A. Nienartowicz, M. Kunz red.), s. 257–265. Wyd. UMK. Toruń 2001 (współautor H. Bor). 46) Występowanie gniewosza plamistego *Coronella austriaca* w Gostynińsko–Wrocławskim Parku Krajobrazowym. Chrońmy Przyrodę Ojczystą 2002, 58: 107–110 (współautorzy: P. Zieliński, W. Stanisławski). c) Publikacje popularnonaukowe: 47) Biologia gruczołów solnych u ptaków. Wszechświat 1979, 7–8: 166–168. 48) Czy *Archaeopteryx* umiał latać? Wszechświat 1980, 10: 239–341. 49) Gruczoły solne gadów. Wszechświat 1982, 8–9: 250–254. 50) Szlaki przyrodnicze. [W:] Brodnicki Park Krajobrazowy. Szlaki Przyrodniczo–Turystyczne. (A. Przystalski red.), s. 65–95. Wyd. Wojewódzki Zarząd Parków Krajobrazowych i Obszarów Chronionego Krajobrazu w Toruniu 1995 (współautorzy: S. Burak, M. Kosowicz, W. Tomaszewski, T. Załuski). 51) Niecka Klócieńska. Przyrodnicze ścieżki dydaktyczne Gostynińsko–Wrocławskiego Parku Krajobrazowego. Kowal 1996 (współautor T. Załuski). 52) Ścieżka przyrodniczo–leśna „Kukawy”. Leśny Kompleks Promocyjny. Lasy Gostynińsko–Wrocławskie, Wyd. Nadleśnictwo Kowal 1996 (współautorzy: W. Cyzman, M. Olewnik). 53) Lasy Łąckie. Przyrodnicze ścieżki dydaktyczne Gostynińsko–Wrocławskiego Parku Krajobrazowego, Kowal 1997 (współautor T. Załuski). d) Referaty i komunikaty konferencyjne: 54) Powierzchnia śluzówki i budowa histologiczna przewodu pokarmowego kumaka nizinnego – *Bombina bombina* (L.). Streszczenia referatów X Zjazdu Polskiego Towarzystwa Zoologicznego, s. 6, Wrocław 1972. 55) Roz-

mieszczenie ropuchy paskówki (*Bufo calamita* Laur.) w woj. bydgoskim. Streszczenia referatów XI Zjazdu Polskiego Towarzystwa Zoologicznego, s. 4–5, Białystok 1975 (współautor H. Andrzejewski). 56) Struktura biometryczna populacji grzebiuszki ziemnej (*Pelobates fuscus* <Laur.>, *Salientia, Amphibia*) z okolic Aleksandrowa Kujawskiego, tamże, s. 5–6 (współautorzy: H. Andrzejewski, B. Wilczyńska). 57) Rozmiary śluzówki i budowa przewodu pokarmowego niektórych gadów. Streszczenia referatów XII Zjazdu Polskiego Towarzystwa Zoologicznego, s. 141, Poznań 1979. 58) Rozmiary śluzówki przewodu pokarmowego niektórych ptaków wróblowatych. Materiały XIII Zjazdu Polskiego Towarzystwa Zoologicznego, s. 120, Katowice 1983. 59) Zimowanie ptaków na Wiśle pod Toruniem, tamże, s. 121. 60) Zasoby i walory fauny kręgowców Gostynińsko-Włocławskiego Parku Krajobrazowego. Materiały konferencji: Rola człowieka w ochronie i kształtowaniu środowiska na terenie Parku Krajobrazowego, s. 65–79, Łąck 1994. 61) Edukacja ekologiczna myśliwych jako podstawowy element realizacji programu ochrony ptaków drapieżnych w Polsce. Mat. Symp. Nauk. Aktywna ochrona ptaków drapieżnych i sokolnictwo, s. 74–80. Kikół – Włocławek 1985 (współautor K. Biały). 62) Ssaki Borów Tucholskich – stan wiedzy. Materiały I Konferencji Naukowej, Toruń – Bydgoszcz 1988, s. 71–75 (współautor K. Wołk). 63) Stan badań herpetofauny Borów Tucholskich, tamże, s. 76–81 (współautor H. Andrzejewski). 64) Specyfika herpetofauny Żuław Elbląskich. Materiały XV Zjazdu Polskiego Towarzystwa Zoologicznego, Gdańsk 1991, s. 6 (współautor H. Andrzejewski). 65) Ocena możliwości renaturalizacji Jeziora Zamkowego w Radzynie Chelmińskim. Materiały Konf. Nauk. Ochrona i kształtowanie środowiska rolniczego, Warszawa 1992, s. 183–193 (współautorzy: H. Pawłat, J. Godlewski, T. Załuski). 66) Herpetofauna Żuław Elbląskich i terenów przyległych. Konferencja pt. Stan badań nad fauną Polski Północno-Wschodniej, Olsztyn 1994 (współautorzy: H. Andrzejewski, G. Chrostek-Żugaj). 67) Problemy przyrodnicze województwa włocławskiego w świetle pracy Wojewódzkiej Komisji Ochrony Przyrody. Materiały konferencji popularnonaukowej „Miasto a środowisko przyrodnicze”. Włocławek 1995, s. 7–16. 68) Tempo przyrostu długości, średnicy, powierzchni zewnętrznej i wewnętrznej odcinków przewodu pokarmowego myszy domowej. Streszczenia referatów XVI Zjazdu Polskiego Towarzystwa Zoologicznego, Łódź 1995, s. 178 (współautor B. Wilczyńska). 69) Różnice w budowie anatomicznej, histologicznej i rozmiarach powierzchni trawienno-chłonnej przewodów pokarmowych okoni *Perca fluviatilis* pochodzących z jezior o różnej trofii, tamże, s. 137 (współautor B. Wilczyńska). 70) Rozmiary powierzchni trawienno-chłonnej przewodu pokarmowego w rozwoju postnatalnym myszy laboratoryjnej. Streszczenia referatów XXI Konferencji Embriologicznej, Szklarska Poręba 1996, s. 31 (współautor B. Wilczyńska). 71) The histometry of the alimentary canal wall in the development of *Perca fluviatilis* L. Acta Biol. Cracov., Ser. Zool., Abstracts 22nd Conference on Embryology Plant, Animals, Humana, Ser. Bot., Zool. 1997, 39, suppl. 1: 68 (współautor B. Wilczyńska). 72) Morphometric characteristic of the parameters of intestinal crypts during the postnatal development of *Mus musculus* L. Acta Biol. Cracov., Abstracts 22nd Conference on Embryology Plant, Animals, Humana, Ser. Bot., Zool. 1997, 39, suppl. 1: 73 (współautor B. Wilczyńska).

**WYDAWNICTWA TOWARZYSTWA NAUKOWEGO W TORUNIU
ZA ROK 2002**

ZAPISKI HISTORYCZNE

Tom 67, z. 1, Toruń 2002, ss. 227.

Tom 67, z. 2, Toruń 2002, ss. 212.

Tom 67, z. 3–4, Toruń 2002, ss. 256.

Tom 67 (Suplement): Bibliografia historii Pomorza Wschodniego i Zachodniego oraz krajów regionu Bałtyku, Toruń 2002 (w druku).

FONTES

T. 91

Lustracja województw wielkopolskich i kujawskich 1659–1665. Indeksy, oprac. Maciej Gołombowski przy współpracy Ireneusza Czarcińskiego, Toruń 2002 (w druku).

ROCZNIKI

R. 90, z. 2

DYGDALA JERZY: Urzędnicy miejscy Torunia. Spisy. Część III: 1651–1793, Toruń 2002, ss. 249.

PRACE WYDZIAŁU FILOLOGICZNO-FILOZOFICZNEGO

T. 36, z. 3

Teka Komisji Historii Sztuki, t. 9, pod red. Józefa Poklewskiego, Toruń 2002 (w druku).

STUDIA SOCIETATIS SCIENTIARUM TORUNENSIS

Sectio C (Geographia et geologia), vol. 11, nr 1

MAKOWSKI JERZY, TOMCZAK ANNA: Stany wody Wisły w Toruniu w świetle pomiarów z ostatnich dwóch stuleci, Toruń 2002 (w druku).

MATERIAŁY Z KONFERENCJI

Rozważania o dialogu polsko-niemieckim, pod red. Mariana Kallasa, Toruń 2002, ss. 27.

WYDAWNICTWA OGÓLNE

SERCZYK JERZY: Towarzystwo Naukowe w Toruniu w latach 1976–2000, Toruń 2002, ss. 133.

Historia Pomorza, t. IV (1850–1918), cz. 2: Polityka i kultura, pod red. Stanisława Salmonowicza, Toruń 2002, ss. 567 + il.

BISKUP MARIAN: Opera minora. Studia z dziejów zakonu krzyżackiego, Prus, Polski i krajów nadbałtyckich, Toruń 2002, ss. 499.

Inflanty w średniowieczu. Władztwa zakonu krzyżackiego i biskupów, pod red. Mariana Biskupa, Toruń 2002 (w druku).

Atlas historyczny miast polskich, t. 1: Prusy Królewskie i Warmia pod red. Antoniego Czacharowskiego i Romana Czai, z. 4: Malbork, opr. historyczne Wiesław Długokęcki i Wiesław Sieradzan, przy współpracy Mariusza Mierzwińskiego, opr. kartograficzne Dariusz Chwiałkowski i Agnieszka Noryskiewicz, Toruń 2002.

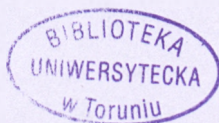
SPRAWOZDANIA TNT

Nr 55 (za okres I I 2001 – 31 XII 2001), Toruń 2002, ss. 63.

Biblioteka Główna UMK

300040917636

WYDAWNICTWA OGÓLNE

- SZCZĘCZYK JERZY: *Towarzystwo Naukowe w Toruniu w latach 1976-2000*.
Toruń 2002, ss. 133.
- Historia Torunia, 1717-1918, 52. rocznica Toruńskiego Uniwersytetu
słowa Zaimonowicza, Toruń 2002, ss. 207-211.
- BISKUP MARIAN: *Opera minora. Studia z dziejów zakonu krzyżackiego*.
Pis, Polski i krajów nadbałtyckich, Toruń 2002, ss. 499.
- Infantury w średniowieczu. Władztwa zakonu krzyżackiego i biskupstwa
Marian Biskup, Toruń 2002 (w druku). - 212 ss. 2002, seria 2, z. 78 (młd).
- Atlas historyczny miast polskich. I. I: Prusy. Księstwo i Wielkopolska.
Antoniary Czapla, Warszawa, Toruń 2002, ss. 1-100.
- Wiesław Długokęcki i Wiesława Szustka: *Współczesna sztuka
miastwiska, op. katedrałna Dariusz Chwałkowski i Agnieszka No-*
rkiewicz, Toruń 2002.

FONTE

SPRAWOZDANIA I T

- Małgorzata Golembiewska: *Współczesna sztuka miastwiska*.
Toruń 2002, ss. 1-100.

DYGDALA JERZY: *Ura*. - Część III: 1551-1793.
Toruń 2002, ss. 249.

PRACE WYDZIAŁU FILOLOGICZNO-FILOZOFICZNEGO

T. 36, z. 3

Teka Komisji Historii Sztuki, t. 9, pod red. Rafała Podkowińskiego, Toruń
(w druku).

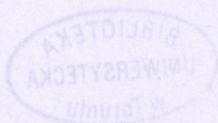
STUDIA SOCIETATIS SCIENTIARUM TORUNENSIS

Secția C (Geographia et geologia), vol. 11, nr 1

MAKOWSKI JERZY, TOMCZAK ANNA: *Stany wody Wisły w Toruniu w
świetle pomiarów z stacji dwóch stuleci*, Toruń 2002 (w druku).

MATERIALY Z KONFERENCJI

Referaty o dialogu polsko-niemieckim, pod red. Mariusza Kallasa, Toruń
2002, ss. 27.

15
Biblioteka Główna UMK

300040917636

10